

FESTA MAJOR DE SALT

del 22 al 26 de juliol de 1994

EL PROGRAMA - ANY 5 - JULIOL NÚM. 5 - SUPLEMENT D'ESTIU DE LA REVISTA LA FARGA

Ajuntament de
SALT

BONA FESTA MAJOR

VISTA AÈRIA DE SALT 1994

SUMARI

Participem-hi	1
De la Festa i les Deveses	3
Salutació	5
El riu Ter fa memòria	7
De cultura i de contracultura	9
Un tomb per les Deveses i el Ter	11
Les parades, barraques, guinguetes, dels dies de Festa Major	13
L'aigua, font de vida	15
El carrilet	17
«L'HEREU I LA FORASTERA» als jardins de Cal Mut	19
«Corre, corre, corre... que vola»	21
Històries al vent: L'àvia Neus	23
Bosch Martí ha exposat «LA CAIXA DE PANDORA» a Les Bernardes de Salt	25
La natura et necessita: guia de lectura	27
L'aigua del Ter	29
Per què no fem un Salt solidari?	30
Programa Festa Major	35
Les Deveses: entre el protagonisme i l'oblit	41
El Ter i Salt	42
Les plantes de les Deveses, un poti-poti exuberant	45
La fauna de Salt	47
El procés de recuperació de les Deveses	49
Els noms de lloc del Ter	51
Un pont al riu Ter	53
La conservació de les Deveses	55
No coneixeu les Deveses?	56
Poesia	69
Polícia i seguretat ciutadana	71
L'arròs	75
Pedres	77
Tres centenaris: tracció me- cànica i novel·la científica	81
Vida associativa a Salt	83

PARTICIPEM-HI

La Festa Major d'enguany ens arriba precedida dels propòsits de renovació expressats, ja fa mesos, pels organitzadors. Al número de LA FARGA corresponent al mes de febrer passat —quan tot just començaven a «pastar-se» les línies mestres que haurien de conformar el programa definitiu— dedicàvem unes pàgines a copsar les primeres idees de persones i entitats vinculades amb l'organització. La voluntat de fer una Festa Major més popular eren evidents en les declaracions de tots ells.

Popular: fet pel poble i per al poble. Amb la col·laboració, amb el suport de tots; amb la participació de tothom.

Participem-hi. Gaudim de la nostra Festa, vivim-la intensament. Fem-la nostra, fem-la popular, col·laborem que sigui un èxit.

Que tinguem, tots plegats, una bona Festa Major.

LA FARGA
Col·lectiu de Redacció

ANY V / Núm. 5
(sur una vegada a l'any)
Juliol de 1994

PORTADA/ Fotografia: Martí Artalejo
i Costa.

EL PROGRAMA/ Suplement d'estiu
de La Farga,
Revista de Salt.

EDITA/ Casal de Jubilats de Salt.

DIRECCIÓ/ Josep Cristòfol i Darné

COORDINACIÓ/ M. Helena
Romagós i Ribot

CONSELL DE REDACCIÓ/ Josep
Cristòfol i Darné, Guillem Terribas i
Roca, Lluís Mateu i Riera, Joan Boada
i Reig, Jaume Bosch i Termes, Martí
Fita i Casals, Miquel Àngel Ferrés i
Fluvià, Agapit Alonso i Pont, Sebastià
Parra i Nuño, Xavier Alberch i

Figueras, M. Helena Romagós i Ribot,
Salvador Sunyer i Aimerich, Xavier
Margenat i Godoy i M. Àngels Mir i
Casas.

COMPAGINACIÓ: Edicions
Periòdiques de les Comarques.

CORRECCIÓ i ESTIL/ Toni Ruscalleda
i Nadal.

FOTOGRAFIA/ Martí Artalejo i Costa
i Manel Calvo i López.

ADMINISTRACIÓ/ Joan Boada i
Reig.

PUBLICITAT/ Edicions Periòdiques de
les Comarques.

DISTRIBUCIÓ/ Casal de Jubilats.

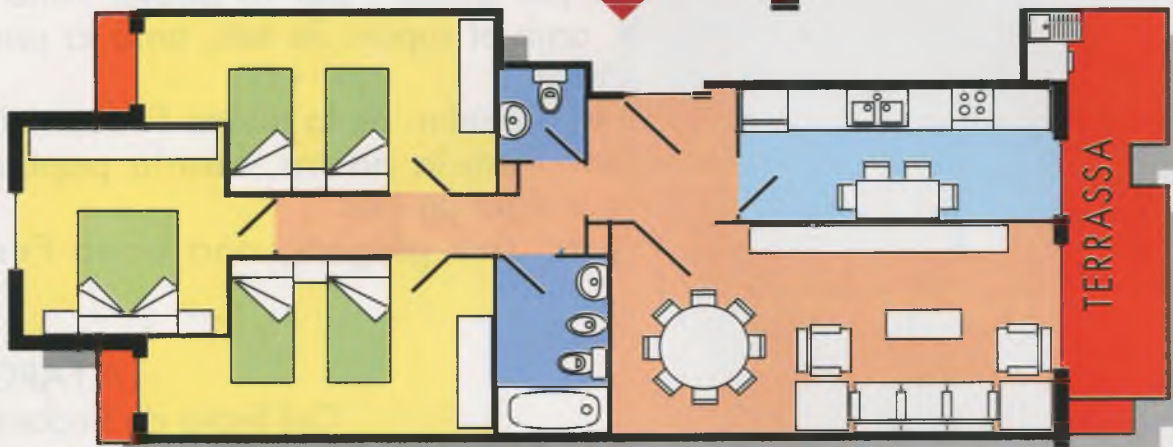
TIRADA/ 3.000 exemplars.

REDACCIÓ/ Passeig Verdager, 1
17190 SALT

IMPRESSIÓ: ROTIMPRÈS

DIPÒSIT LEGAL: GI - 1586

Ara sí: tenim el vostre pis al millor preu!

- ▶ a **Salt**, a l'av. de Francesc Macià
- ▶ **3** dormitoris **dobles**
- ▶ **1** bany + auxiliar
- ▶ menjadors-estar de **21,5m²**
- ▶ **cuina** amb espai per a taula
- ▶ **pàrquing** opcional
- ▶ **facilitats** de pagament.

EUGESA
CONSTRUCTORA • IMMOBILIÀRIA

Fem realitat el vostre somni

C/ Major, 182 - 17190 SALT (Girona)

Tel. 23 55 61

Acollibles al Pla Quadriennal de l'Habitatge.
Prèstecs a partir del 7'5% segons ingressos.
Subvencions de la Generalitat del 5%
o del 10% segons comprador.

De la Festa i les Deveses

Les Deveses, el nostre espai natural, les hortes i les ribes del Ter, han estat recuperades. Continuen tenint el seu paper com a hortes, algunes fins i tot amb agricultura intensiva, d'altres com a hortes familiars que fan que encara molts ciutadans se sentin lligats a la terra i mengin allò que ells mateixos treballen; gairebé un luxe en la nostra civilització occidental.

L'ús de les Deveses pels saltencs és un altre, ara, del que podem llegir dels nostres avantpassats, que podien caçar, pasturar i fer llenya en els aiguadeixos del Ter de propietat reial, tal com consta en el Privilegi Reial de 1449, on la Reina Maria atorga el privilegi a Salt.

Ara és un espai lúdic de passeig, de trobada, un espai fresc, bell, frondós, al costat de casa. El Pla dels Socs ja és una referència d'arrossades i trobades. La ruta alternativa a l'antiga via del tren —ruta del carrilet— que hem fet passar per les Deveses és un continu de bicicletes amunt i avall. Les Deveses són un espai ciutadà, però hi ha perills del present i del futur que cal combatre i tenir clars.

L'autopista, que creua i divideix l'espai, és una agressió constant. Malgrat que hem recuperat els seus dessotes, el pas de tants vehicles fa massa soroll i esperem l'adopció de mesures de correcció de l'impacte visual i acústic per part de la companyia explotadora, que en vol contrapartides (3 carrils, per exemple).

Els abocaments. Poder disposar d'un abocador controlat a l'entrada de les Deveses és un instrument vàlid contra les agressions; malgrat això, alguns incívics encara aboquen runes i trastos pel mig de les Deveses.

La manca d'aigua; aquest és per a mi el perill més greu. Cal més aigua pel Ter; o bé un cabal assegurat (després de Susqueda i de la portada d'aigües a Barcelona, Girona, Salt i la Costa Brava, el Ter és un canal), o bé la construcció de rescloses que apugin el nivell de l'aigua i el mantinguin malgrat els períodes de sequera.

Finalment, dos projectes que des de l'Ajuntament seguim amb molta cura són perills per a les nostres Deveses. La construcció del Tren de Gran Velocitat, TGV, al seu pas pel Ter i les Deveses, i l'anomenada variant oest que uniria Sant Gregori amb Salt i Vilablareix. No ens hi oposem, ni crec que ho puguem fer.

Cal, però, mantenir amb fermesa que qualsevol tipus d'obra que afecti les Deveses comporti un estudi d'impacte ambiental i millores i contrapartides

ecològiques per a la zona, a més de preveure tots els riscos futurs per a la zona.

Les Deveses han millorat i ho faran encara més, tots en som responsables, però el seu futur i també el present depenen de tots nosaltres.

Aquesta festa s'enceta amb una nova proposta i una nova comissió, que treballa desinteressadament al voltant de les entitats. Una festa amb l'espai de sempre, obert a tothom, amb horaris i actuacions que omplen tota la gamma de la música; com sempre, deixeu-me animar-vos a tots a participar-hi activament, i també agrair en nom de tots la tasca feta durant tants anys per la comissió de festes que fins aquest any passat hem conegut, i desitjar encerts i èxits a la nova comissió, però perquè aquesta festa sigui un èxit de veritat cal que tots hi participem des de carrers i places, les entitats, els joves i els casals, les botigues i les empreses, tots som festa, participem-hi!

XAVIER COROMINAS I MAINEGRE
ALCALDE

APLICACIONES ELÉCTRIQUES, s.a.

Ctra. de Vilablareix, s/n • 17190 SALT (Girona)
Apartat de Correus 242 • 17080 (Girona)
Tel. (972) 40 00 85 • Fax (972) 40 22 30

0794706419

**MARBRES
SALT S.L.**

ELABORACIÓ EN MARBRES, PEDRES I GRANITS NATURALS

08664106407

Taller: Camí de l'escorxador («matadero») - Tel. 23 85 96 - Fax 40 14 60 - 17190 SALT (Girona)

Salutació

Benvolguts amics:

Amb seny i humilitat s'ha de dir que estem passant uns anys dolents, sobretot en el sentit de la interminable crisi econòmica que estan vivint la majoria dels països del món i, això s'ha de reconèixer, sembla que també afecta el comportament de les persones. Sempre hi ha hagut i hi haurà problemes a les cases, però ara més agreujats perquè moltes famílies es troben sense feina, o bé a l'atur.

Us voldria fer arribar amb aquestes línies de salutació una petita esperança, que no s'ha de perdre mai, perquè les coses dolentes també passen, i vindran temps millors per a tothom.

Deixant per uns moments enrera el fantasma d'aquesta crisi, NO OBLIDEM que estem a les portes de la nostra Festa Major, que ha de ser cada any més nova i renovadora. Caldria consultar i escoltar per fer-la cada vegada més agradable i encoratjadora.

El nostre Casal, amics meus, continua endavant. Sempre obert a totes les col·laboracions i suggeriments que pugueu aportar-nos. S'han fet millores als nostres locals i no s'han desestimat ni deixat mai a part les nostres múltiples activitats. Voldríem fer-ne moltes més, però al mateix temps necessitem les ajudes econòmiques que ens poden aportar i subvencionar les institucions per poder-les portar a terme.

Agraeixo tots els bons consells constructius suggerits pels socis i amics, per poder desenvolupar amb encert les tasques del Casal. Dono les gràcies a la Junta Directiva, que tan desinteressadament i sempre al servei d'aquesta Entitat i dels socis, ho fa possible.

De tot cor, us desitjo unes bones festes.
Ben vostre,

Ferran Márquez i Morgade
President del Casal de Jubilats
i Simpatitzants de Salt

Inpanasa
La millor pastisseria per a casa seva

Girona
Indústria Pastissera San Narciso, SA
Urb. Mas Alla / c/ Barcelona, 3 - 6
17181 Alguayvíva (Girona)
Tel. (972) 24 19 21 - Fax (972) 24 01 85

Barcelona
Comercial Don-Quixot, SL
Rda. Santa Maria, 83
08210 Barberà del Vallès (Barcelona)
Tel. (93) 718.10.52 - Fax (93) 718.17.33

Palma de Mallorca
Comercial Inpanasa SL
c/ Castellors - Nave 144 Pol. Ind. Marratxí
07141 Marratxí (Palma de Mallorca)
Tel. (971) 79 76 16 - Fax (971) 79 72 88

ASSEGURANÇA

NOU

OCASO LLAR

SI DESITJA INFORMACIÓ

900 65 65 65

TRUCADA GRATUÏTA

OCASO

El riu Ter fa memòria

El riu Ter que amara el poble,
els arbres, les plantes i cultius,
vol ser com un patriarca noble
perquè no l'allunyem més...
la gent que en vivim.

Un dia el Ter es va preguntar:

De mi esteu ressentits?

Com és que la branca majoritària
m'heu fet un tros més enllà?
De les Deveses, més d'una hectàrea
i si em voleu veure...
uns passos més heu de caminar.

Recordo aquella vegada...
que el meu cabal cridava a brams,
amb la meva fúria desfermada
atemoritzava petits i grans.

En tinc recordança...
núvols negres es varen obrir,
de les muntanyes saltaven cascades
que el meu cabal no podia absorbir.

La fressa era eixordadora,
amenaçava arribar fins a l'escon,
feia que tots alhora
de mi us apartéssiu... com un malson.

Les meves potències, ara més minses,
la mà de l'home m'ha fet adreçar,
quan neixo d'aquelles muntanyes
sóc petit rierol començant a caminar.

De nadó l'aigua és puríssima!,
una bassa que s'esmuny rastres avall.
Ara aigua amantíssima!
per nodrir-vos de sustent i treball.

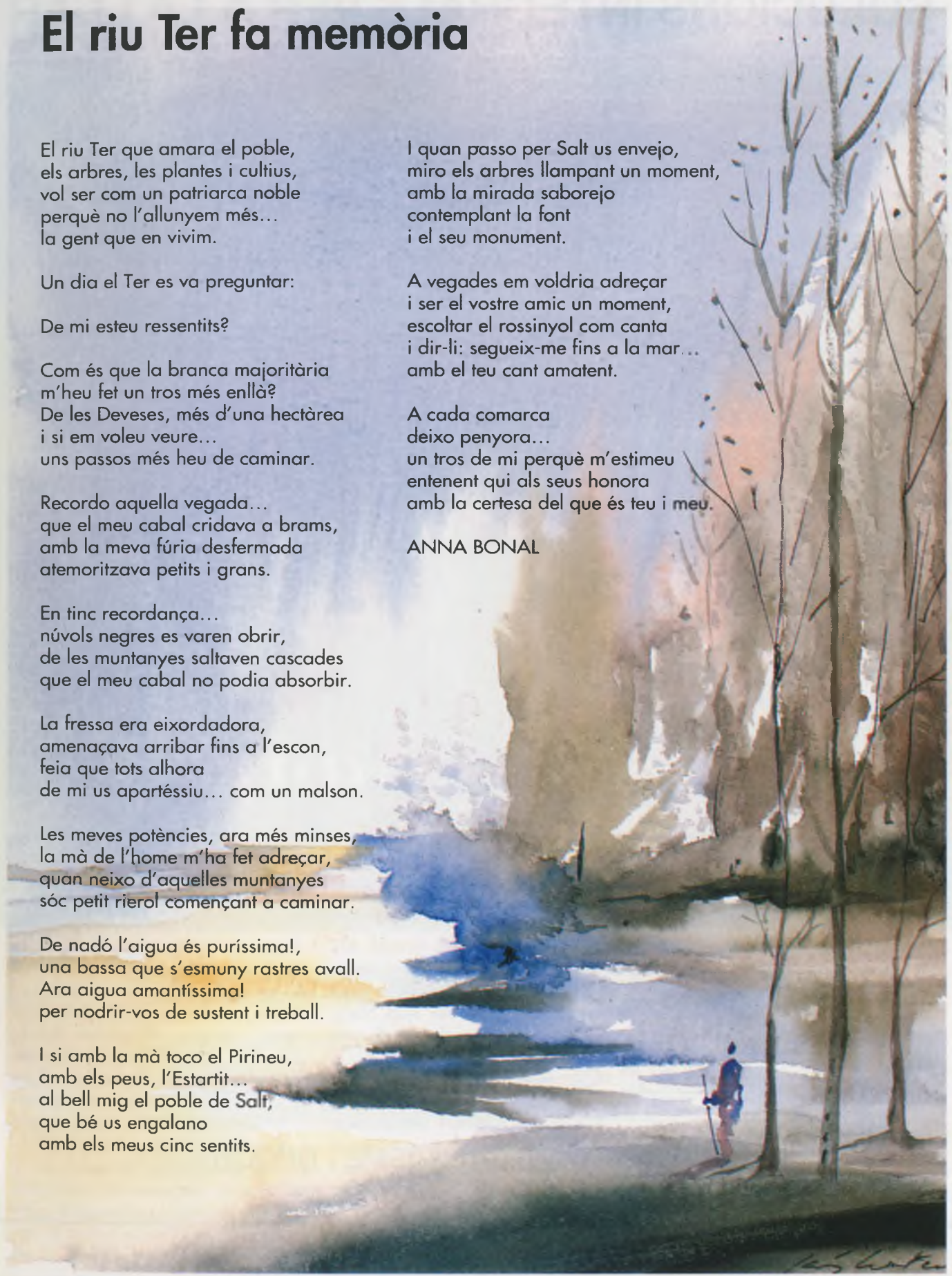
I si amb la mà toco el Pirineu,
amb els peus, l'Estartit...
al bell mig el poble de Salt,
que bé us engalano
amb els meus cinc sentits.

I quan passo per Salt us envejo,
miro els arbres llampant un moment,
amb la mirada saborejo
contemplant la font
i el seu monument.

A vegades em voldria adreçar
i ser el vostre amic un moment,
escoltar el rossinyol com canta
i dir-li: segueix-me fins a la mar...
amb el teu cant amatent.

A cada comarca
deixo penyora...
un tros de mi perquè m'estimeu
entenent qui als seus honora
amb la certesa del que és teu i meu.

ANNA BONAL

SOLUCIONS INTEGRALS PER A LA LLAR

*mobles
de cuina*

paviments

banys

REHABILITACIÓ - INTERIORISME - DECORACIÓ

PAÏSOS CATALANS, 158 - Tel. 23 79 29 - 17190 SALT

De cultura i de contracultura

El jove que ha mamat la llet descremada a les places dures de les grans urbs se'n va al camp per embriagar-se de l'aire pur i sa; però, inevitablement, passades poques hores enyora «el seu món» amb un enyor insadollable: el fum dels bars que pica els ulls fins a posar-los vermells, l'esgarip eixordador de les discoteques, el pampallugueig dels neons de les grans avingudes que escampen la llum somorta entremig de la massa amorfa, les riuades d'automòbils damunt l'asfalt, i de viants davant dels semàfors i, sobretot, els racons encoixinats dels pubs nocturns, foscos com una gola de llop.

Com que l'artificiositat és enemiga de la sensibilitat, es produeixen en l'infant metropolitana una sèrie de desajustaments; un frenesí constant el fa anar d'un cantó a l'altre com una pilota en moviment; castigats per una sèrie d'estímul foravians, els cinc sentits es mostren incapaços de la més mínima concentració i, en un tres i no res, passa de l'estrès a la depressió; de l'agitació més frenètica a l'abatiment més hipocondríac.

Si s'apunta al fenomen punk ha d'anar amb el cap rapat, i si té vocació de rocker es deixa la cabellera d'en Samsó; si es fa ecologista, com que desconeix el procés natural de caiguda i regeneració del món vegetal, radicalitza fins al ridícul una actitud «proteccionista» que fa extensiva al blet de paret i les argelagues.

Si fuma, ha de fumar porros; i si no fuma es converteix en un dictador intransigent que fa la vida impossible al fumador moderat; el sofert ciutadà que, després de la dura jornada, té el sa cos-

tum de fer la seva fària. Si beu i la butxaca no li dóna per als cubates de marca, ha d'organitzar les barreges més potineres: del vi amb coca-cola en diu «calimotoxo»; de la tònica amb tequila, «matxacado»; i «cucaratxa» de la

eixordador dels tubs d'escapament.

La cultura urbana vol crits i brogits, encara que de tant en tant necessiti el silenci per escoltar el cant dels ocells; vol emocions «fortes» per poder arribar —per pur esgotament— al nirvana. Vol també alternar l'aire viciat dels carrers amb l'aire condicionat dels interiors que fa passar fred a l'estiu i calor a l'hivern.

La cultura urbana divergeix cada vegada més dels conceptes clàssics de la cultura, la que evoluciona cap endavant a partir de les diferents estètiques i no pas a batzegades; la cultura clàssica no rebutja les experiències anteriors sinó que les integra en un procés civilitzador; procés en el qual els conceptes d'equilibri, mesura, bellesa o gust tenen unes connotacions estètiques ben determinades.

És per això que la cultura urbana anomenada postmoderna s'acosta cada cop més als tòpics de la contracultura. Fixem-nos que, malgrat la fugida massiva dels caps de setmana, la gent que neix i vegeta dins la incommensurable gola de les grans ciutats

sembla posseir uns esquemes mentals molt quadrículats; per exemple, té una memòria selectiva diferent, molt centrada en ella mateixa, gairebé impermeable a l'ample ventall cultural que engloba la resta de la «gent de fora». I quan diem «gent de fora» ens referim tant a l'habitador d'una masia, com al d'una capital de comarca, molt més permeables al concepte de la cultura, integral i humanitzador.

JOAN CARRERES I PÉRA

Tía María amb el rom cremat, sense havaneres, és clar... Si no beu, aixeca el crit al cel cada vegada que veu beure un altre, ni que sigui amb moderació.

Si passem a l'habillament, ens adonem que, o segueix escrupolosament la dictadura de moda imposada per l'omnipotent televisió, o apareix amb camises i pantalons esparracats, o pedaçat de dalt a baix. I de les motos, què podríem dir-ne? La motoaddicció va lligada a les «tribus urbanes», als uniformes de pell i al retruny

Mondeo

Cotxe de l'Any a Europa 1994

**Vine a provar-lo
i gaudeix de la festa!!**

*...el bon servei FORD
a Girona...*

Gevisa

Ctra. Vilablareix, s/n (direcció Anglès)

Tel. (Administració i Vendes): 23 04 11 - (Recanvis i Taller): 23 42 61

Fax: 23 28 11 - 17190 SALT (Girona)

Un tomb per les Deveses i el Ter

Surto a passejar i, sense tenir una ruta prefixada, decideixo d'anar cap a les Deveses, que fa temps que no hi he estat. Començo per la part est de l'autopista, a la part que fa cantó amb el pont de la Torre Mirona. Veig que s'hi han plantat arbres i arbustos que endolciran una mica l'aspecte trist d'aquell marge de vegetació espontània. Segueixo pel pas que travessa l'autopista i passant davant de l'hípica travesso el Pont Vell. A la dreta del camí es troben les hortes d'en Rigau i d'en Caselas, per cert molt ben cuidades. A l'esquerra m'ha cridat l'atenció una extensió considerable d'un conreu que per a mi és nou. Es tracta d'un sembrat compost d'una barreja de blat, ordi, favons i pèsols, no gaire corrent a les nostres contrades. Suposo que el seu gra deu anar destinat a moldre per alimentar la ramaderia ovina. Ja dintre les Deveses, m'he adonat que hem perdut un espai ombrívol agradable. Es tracta d'un camí que mena cap al Ter, que estava flanquejat per una filera d'arbres frondosos a cada costat i avui, després de la tallada que hi han fet, es veu despulrat. L'interès va a la seva i es desentén del paisatge, i tardarem temps a tornar-lo a tenir com abans. Seguint l'espai arbrat que mena cap al segon pas de l'autopista, me n'he anat cap a la Resclosa que emboteix l'aigua a la part final de la Massana. En el seu moment va ser una solució molt ben pensada, de construir-hi la resclosa, perquè aixecar el nivell de l'aigua va propiciar que, al poble, tornessin a pujar les deus que alimenten els pous i, a la vegada, l'espectacle que dona un salt d'aigua sempre és agradable.

A continuació, en aquell espai ressec de sobre el Ter, temps enrere s'hi van plantar tot de plàtans i pollanques, que males llengües van asseverar que no

s'hi avivarien i ens plau comprovar que els pessimistes es van equivocar. Hi ha hagut poques baixes i tots mantenen el fullatge verd. Un amic em va parlar temps enrere d'un projecte interessant. Es tractava d'aprofitar la força hidràulica d'una petita part del salt de la Resclosa per elevar una petita quantitat d'aigua que permetés de regar una part d'aquella zona tan resseca de sobre el Ter. No sabem si això és una cosa factible, però, si ho fos, els arbres que hi ha plantats fins a la placeta dels aiguamolls, segurament que ho agrairien.

He continuat el meu passeig fins al Pla dels Socs i no crec necessari de remarcar que és la zona a la qual s'ha prestat més atenció i se n'ha tret més profit com a espai d'esbarjo i apropiat per celebrar-hi actes de caracter lúdic i trobades gastronòmiques. El molí de vent que s'hi va construir amb la finalitat concreta de proporcionar aigua potable als usuaris del parc, va ser una bona solució per donar-hi relleu.

De fet, he donat per acabat el meu passeig amb el convenciment que les Deveses i les riberes del Ter són un espai molt gran que ens pot donar satisfaccions si el sabem estimar i millorar.

ANTONI BRUGUÉS

Jovenalles

TOT PER A LA MAINADA
TALLES DE LA 0 A LA 16

Carrer del Tres de Març, 2
Tel. 24 27 46
SALT

Bones Festes!!

F L E C A

.PARRAMON.

Carrer Llarg, 31 - Telèfon 23 65 46 - 17190 SALT

Naruma

C/. FRANCESC MACIÀ, 26 - Tel. 23 03 79

17190 SALT (Girona)

Les parades, barraques, guinguetes dels dies de Festa Major

Les barraques són el lloc on es venen begudes i productes comestibles en uns dies assenyalats. La parada és l'espai on els marxants exposen les seves mercaderies a la vista dels compradors: joguines, caramels, cotó dolç i pomes ensucrades... La guingueta és una espècie de barraca de fira. L'atracció és el número, la diversió que ens enlluerna i provoca, amb una nova sensació, el nostre deliri.

Antigament, les barraques, parades, guinguetes i atraccions es posaven, tret de poblacions importants, a la fira de tal o qual lloc, ja que allà hi corria diner i els participants gastaven, en distraccions i passatemps, part dels seus ingressos per passar-ho bé i esbargir-se. Com que a les fires corria diner, no era difícil trobar-hi personatges entabana-dors, escurabutxaques i xarlatans que oferien remeis o articles diversos, lloant llurs avantatges, a preu excepcional... però que en realitat no servien per a res.

Amb el pas del temps, les barraques, les parades, guinguetes i atraccions es van anar posant a

les festes, és a dir, a les diades que celebra una població en honorabilitat del seu sant patró, que per regla general englobava l'ofici solemne, un gran àpat, sardanes i ball a la tarda.

A Salt, fa molt de temps que tenim parades per la festa, no així en poblets petits, però de mica en mica a cada poble hi ha cada

cop més firaires. Cal recordar les parades d'en Foro, del Sol... quan les parades de la Festa Major del nostre poble paraven a l'actual passeig Ciutat de Girona, i els «cavallitos» a Manuel de Falla / passeig Ciutat de Girona.

Actualment, el conjunt de barraques i guinguetes són més nombroses, les parades de joguines, de pescar ànecs, etc., més variades.

I les atraccions són, sens dubte, més excitants. D'aquella cadència del cavall de fusta o del cotxe fix que rodava al voltant d'un eix, hem passat a les noves sensacions, on el cos està en perfecta consonància amb la màquina i el deliri arriba a termes insospitats, i d'aquella xerrameca que es produïa al voltant de la diversió hem pas-

sat al xisclar, esgaldinyar, esgaripar, güellar i grinyolar. Segur que la nova tecnologia, amb els nous aparells, entusiasma el més flasca. Per molts anys, i bona Festa Major a tothom.

VIDEO CLUB
VARIETY

VIDEOJOCs CLUB i CONSOLES

Milers de pel·lícules en oferta.
TOTS ELS TEMES a partir de 200 Pta
en venda al públic i 200 Pta en lloguer.
TOT TOTALMENT GARANTIT, tant la
venda com el lloguer.

C/. Major, 205 - 207

17190 SALT

Telèfon 23 02 06

GARATGE INTERNACIONAL
ROBERT VIDAL, SA.

SERVEI OFICIAL

FIAT **LANCIA**

Ctra. Girona - Anglès (afores Salt)
Telèfon 24 12 12 - **SALT** (Girona)

04821/04542

**TOT PER OFERIR-LI UN MÉS SEGUR,
COMPLET I RÀPID ENSENYAMENT DE CONDUIR**

Av. Francesc Macià, 11 - Tel. 24 01 96 - **SALT** (Girona)
Av. Sant Narcís, 85 - Tel. 23 31 56 - **GIRONA**
Passeig d'Olot, 58 - Tel. 23 29 41 - **STA. EUGÈNIA** (Girona)

PERMISOS A1, A2, B1, B2, C1, C2, D i E

1834/0983

L'aigua, font de vida

Tanta d'aigua que passa per Salt i tan mal aprofitada; deixem que se'n vagi pendent avall sense treure'n el profit que caldria per regenerar uns terrenys que, després de l'atermenament dels marges del riu Ter, han quedat com a bé comunal.

Uns terrenys comunals que, degut a l'espai físic de Salt, seran l'únic tros del terme municipal que podríem assegurar que quedarà com a zona verda. Si ens acostem cap a l'est del poble (vila, si a algú li sembla més a l'oest), solament queda l'illa de les propietats del marquès de Camps que, sortosament, continuen conservant l'ús agrícola; el sector de la Torre Mirona, destinat a zona industrial, ja té planificat el sòl per cimentar, i si mirem cap al sud, és l'única i petita zona d'expansió que queda al poble. Potser algun jardinet o plaça esmorteirà les construccions, però no en podem esperar gaire res més. Per al futur només quedaran les Deveses.

Doncs anem cap a les Deveses, cap als terrenys comunals producte de desviaments a conseqüència de riuades. En tenir un sòl molt magre, compost bàsicament de rierencs i balastre, i usat molt de temps com a abocador i castigat massa sovint per incendis que varen acabar amb molts d'arbres nascuts espontàniament ací i allà, al final varen deixar de tenir cap atractiu que els fes agradables a la vista.

Ara la consciència ciutadana ha canviat; arran d'alguns treballs i aportacions personals de veïns desinteressats, uns petits espais: el Pla dels Socs, la Bassa dels Ànecs i la presa de la Massana, han canviat d'aspecte i aporten un al·licient que motiva moltes visites per anar-hi a passejar i també a fer-hi alguna estada acompanyada de bona minestra. Amb tot, sobretot als estius, tot i estar tan a prop de l'aigua, aquests terrenys pateixen secada. El Rec pel sud, la Massana per l'oest i el riu Ter pel nord, gairebé encerclen aquests terrenys... i tanta set

que passen; sembla que hauria de ser fàcil aportar-hi l'aigua necessària perquè el verd s'hi mantingués d'una manera natural. Algunes peticions s'han fet al respecte, però han caigut en un sac foradat.

La culpa, diuen, és de la crisi, que els pressupostos no donen per més i que les subvencions no arriben. Que algú m'expliqui en quins anys els organismes públics i també els ajuntaments han nedat en l'abundància; que jo recordi, mai, i bé que s'han fet coses; si de cas el que preval són prioritats, perquè de necessitats sempre n'hi haurà més que de diners.

Passa sovint, també, que unes actuacions atraven més vots que d'altres, o també que són més vistoses o atractives als ulls dels programadors.

Cada dia ens estem adonant més que les inversions en temes ecològics són més rendibles del que semblava i que el futur passa per la conservació de la natura, i més en el cas de les Deveses, que és l'única zona verda de la qual podrem disposar a Salt. S'hi han plantat molts arbres, per aquell sector, i el problema és que sobrevisquin alguns estius, mentre arrelen, i l'aigua en seria un factor molt determinat.

I ara ens repetirem. Pot passar que, a base d'insistir, algun dia veurem un projecte fet realitat. El riu Ter ha estat, i està, contínuament agredit, unes vegades per extraccions d'àrids i altres per abocaments nocius (les carpes no es moren per poca aigua); la fauna i la flora en paguen les conse-

qüències, i a més, amb els drenatges la capa freàtica ha anat en un constant descens, en perjudici d'una vegetació que se n'alimentava. Per què, doncs, no hi fem una resclosa que embassi les aigües i que aquestes recuperin el nivell d'abans de l'extracció? Ara, si comencem a parlar de projectes oficials, de ciment i de subvencions, l'assumpte va per llarg. Amb un apilonament de rierencs del mateix llit del riu, tal com amb els anys havien configurat les mateixes aigües, en faríem prou. No deu fer 15 anys que al final del terme de Salt, una resclosa natural fou arrabassada per a l'aprofitament d'àrids i les aigües s'escolaren riu avall. Encara eren temps en què el cotxe, en dies de lleure, ens portava carreteres enllà amb l'afany de fer quilòmetres i la televisió ens tancava a casa —Déu n'hi do, ara—, i tots tan feliços.

La mentalitat d'aquest poble i d'aquest país va canviant i cal que, comptant amb les nostres possibilitats, corregim molts errors comesos per activa o per passiva, al cap i a la fi, errors substancials. Un d'ells seria tornar a recuperar les Deveses i el riu Ter per poder gaudir d'un bé natural que tenim a l'abast.

RAMON TORRAMADÉ

FLECA MASÓ

1901 - 1994

Carrer Llarg, 26 - Telèfon 23 42 86 - 17190 SALT

LES HORES PERDUDES

*Les hores cauen, lentes, rodolant
per la clèpsida follia de la vida,
i gra per gra, l'arena és exhaurida
i el temps, que l'engoleix, segueix avant.*

*Si cada gra podia ser un instant
de dolça intimitat, de goig sens mida;
si cada gra podia ser, acomplida,
la més cara il·lusió, l'anhel més gran,*

*per què em deixat buidar-se, sense pena,
tanta riquesa en un grapat d'arena
que s'ha perdut i ja és un temps llunyà?*

*Oh! temps, sense record ni melangia
que ens ha envellit també dia per dia,
que mai ja per nosaltres tornarà!*

M. Assumpció Soler

El carrilet

Quan era petit vaig fer el meu primer viatge, d'Olot a Sant Esteve d'en Bas, set quilòmetres amb el carrilet, el tren de fum, que en dèiem.

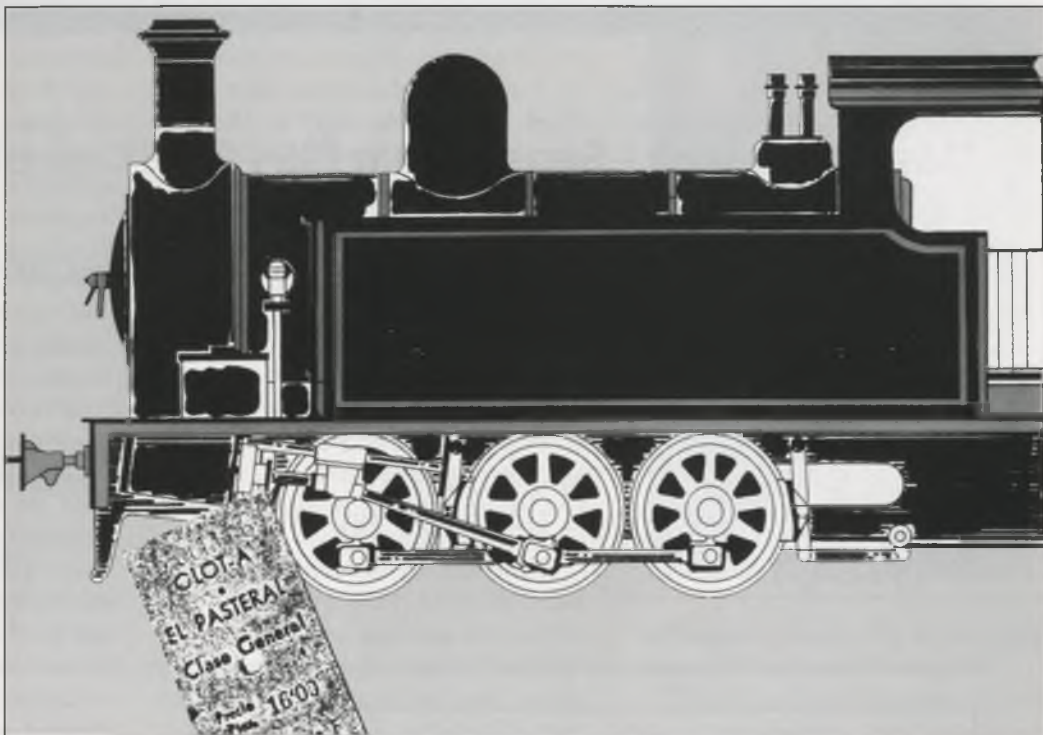
Em va fer patxoca aquell poble situat dalt d'un turó. Recordo que, un cop arribats a l'estació, amb aquell entranyable tràfec d'aviram, campanetes i esbufegades de vapor, vaig preguntar a la mare: «Mare, què hi ha allà darrera el poble?». «Ui, camps, cases, pobles, i més enllà hi ha Girona», em féu ella.

Vaig trigar anys a poder anar a Girona.

Era el meu *finis terrae* d'infantesa. Tinc ben present amb quina actitud reverent hi vaig entrar per primera vegada. Devia tenir vuit anys. En aquella gran estació s'acabava la via del tren d'Olot. Havia arribat al capdallà de tot.

Temps després, el carrilet ja no existia. La meua mare ja sabia menys geografia que jo. Un bon dia, anant d'excursió amb mainada de Girona, precisament, una nena em va fer la pregunta: «Què hi ha darrera d'aquelles muntanyes?». «Ui, camps, cases, pobles, i més enllà hi ha França», li vaig respondre. A tots dos se'ns van il·luminar els ulls.

Si un dia aquesta nena és mare, m'agradaria sentir la pregunta del seu fill. Sempre hi haurà la pregunta del fill, plena d'innocència sàvia. I sempre hi haurà la resposta de mare, plena de saviesa innocent.

Anys després, vaig travessar la frontera de França amb una reverència semblant a la primera arribada a Girona. Vivint i estudiant a França, desplaçant-me en metro per París, em vaig preguntar què hi havia darrera de tot aquell tràfec de presses humanes subterrànies, d'aquelles xisclades de perfeccions automàtiques i gent moixa. Era fàcil enyorar el tràfec entranyable d'aviram, campanetes i esbufegades del tren d'Olot arribant a la plana d'En Bas.

I avui ens preguntem què hi ha darrera de tantes convulsions socials, de tantes depressions de gent creada per ser feliç amb un senzill tren de joguina i que no sap ser feliç amb un TGV. Què hi ha darrera dels progressos tècnics, quines il·lusions humanes se'ns hi encenen i quines se'ns hi apaguen? I, sobretot, quina mare

ens respondrà?

Conten d'un savi que estava fascinat per la tecnologia moderna, però que es negava a anomenar-la progrés. Per a ell, el progrés veritable era el «progrés del cor», el «progrés de la felicitat», no el progrés del cervell ni el de les maquetes.

«Què en pensa de la civilització moderna?», li va preguntar un periodista. «Crec que seria una bona idea», fou tot el que va respondre.

Si el carrilet aixequés el cap... passaria joganer pel carril-bici d'Olot a Girona. I seria una festa de colors, de flors, de nens i saltirons. I, arribant a la plana d'En Bas, segurament preguntaria: «Hi ha algun nen que vulgui venir amb mi fins a Salt?».

MIQUEL ÀNGEL FERRÉS

estació servei **CLAU, S.A.**

**Gasolina súper - Sense plom (95 i 98) - Gas-oil «A» i «C»
Petroli per a estufes
Rentacotxes automàtic - Olis - Recanvis**

Països Catalans, 57 - Tel. 24 05 64
Marquès de Camps, 79 - Tel. 24 27 50
17190 SALT

Ctra. Nacional 141, km 110
Tel. 44 03 03
17162 BESCANÓ

**SERVEI I VENDA DE PNEUMÀTICS
EQUILIBRATGES - ALINEACIÓ DE DIRECCIÓ**

**PNEUMÀTICS
SALT** **S.L.**

DESCOMPTES FINS A UN 45%. INFORMEU-VOS-EN!!

C/. Gavarres, 16 i 18
Telèfon 40 01 73 - **17190 SALT**

«L'HEREU I LA FORASTERA» als jardins de Cal Mut

A Salt hi ha encara un parell de jardins senyorívols i acollidors, de propietat privada, molt ben conservats, on sospiren pausadament les merles, refilen fragilitats els rossinyols i dringuen els reguerols d'aigua fresca i regalada. Uns jardins d'encanteri i ombradís que semblen fets a posta per recitar-hi, a mitja llum, un d'aquells drames o comèdies lírico-sentimentals a què tenien tanta afecció els poetes romàntics. Uns jardins on davall les castes arbredes alternen les casaques i els mirinyacs, els rigodons i els minuets, els ventalls policromats i les perruques de seda; els alirets de l'ocellada dels arbustos amb la dolçor enganxosa de les tirades de versos, ara tendres, ara mascles; sempre sons i sempre arrodonits.

Un d'aquest jardins encantats, el de la casa pairal de Cal Mut,

s'obrirà al públic, per gentilesa dels seus propietaris, durant els dies de la Festa Major, per fer-hi unes representacions teatrals.

S'hi reestrenarà el drama líric «L'HEREU I LA FORASTERA», del poeta Josep M. de Sagarra i de Castellarnau, amb motiu del centenari del seu naixement.

El fet no tindria altre significat especial que el de poder gaudir d'un espai noblement agençat, ni altra raó més profunda que la de rendir un homenatge al més popular dels poetes catalans d'aquest segle, amb una obra conegudíssima del nostre públic, i ja valdria la pena!, si no fos que es tracta d'una representació força excepcional per molts conceptes: per la circumstància del centenari, pel lloc, i sobretot, per l'elenc que la interpretarà: «L'AGRUPACIÓ ESTIL». Es tracta dels mateixos actors i actrius que

**T E A T R E
A L' A I R E L L I U R E**

l'estrenaren ara fa 32 anys a l'escenari del Patronat Parroquial.

Tot un cas, el d'aquest conjunt, de vocació teatral i de devoció sagarriana!

Segur que ara no hauran de carregar-se excessivament el maquillatge com aleshores per aparentar més anys dels que en realitat tenien, i segur també, no en dubteu, que els secrets del ritme i la melodia dels versos, la sobrietat i el misteri dels personatges i l'enrevessada facècia de l'argument hauran madurat amb la maduresa interna i col·lectiva del director, les actrius i els actors.

Tot plegat ens permet d'assegurar d'avançada que ens oferiran un tast de bon teatre poètic, de treball artístic ben fet.

En fi, que l'afegit d'unes vetllades a l'aire lliure i reservat alhora, selectes i memorables en molts sentits, no li faran cap nosa a la nostra Festa Major. Jo així ho espero.

Salt, 24-V-94
Salvador Sunyer i Aimeric

«L'HEREU I LA FORASTERA», any 1962. La majoria d'aquests actors la representaran al pati de Can Mut aquest estiu.

Foto: Regincós

PERRUQUERIA ESTÈTICA I MAQUILLATGE

LEO

Carrer Major, 128
Tel. 24 18 52
SALT

1211000381

òptica
salt

m. s. nieto

Àngel Guimerà, 75 - Telèfon 23 36 45
17190 SALT

1030410308

Carns de porc i boví

frigorífics del ter, s.a.

ESCORXADOR GENERAL FRIGORÍFIC
SALA D'ESPECEJAR

Repartiment diari

Carrer Major, 419 - Telèfon 23 31 11 - SALT

02459/06609

«Corre, corre, corre... que vola»

Els que som de la generació dels 50, hem nascut a la meitat de molts canvis, innovacions i revolucions que han nascut amb el segle.

Molts fets i coses que són «normals» per a nosaltres són recents dins la història de la humanitat. La ràdio, el periodisme, la televisió, el cinema, la fotografia, el cotxe, les màquines, els ordinadors, l'armament... En poc temps, aquestes «necessitats», tan quotidianes com les esmen-tades i d'altres com la nevera, el microones, la calefacció, són eines que hem vist néixer, que començaven o que hem vist evolucionar i com se'ns feien imprescindibles per a la nostra manera de viure actual. Però són elements que fa prop de cent anys no existien i cap imaginació humana podia arribar a creure que podien existir, i fins i tot ser necessaris per a la nostra manera de viure.

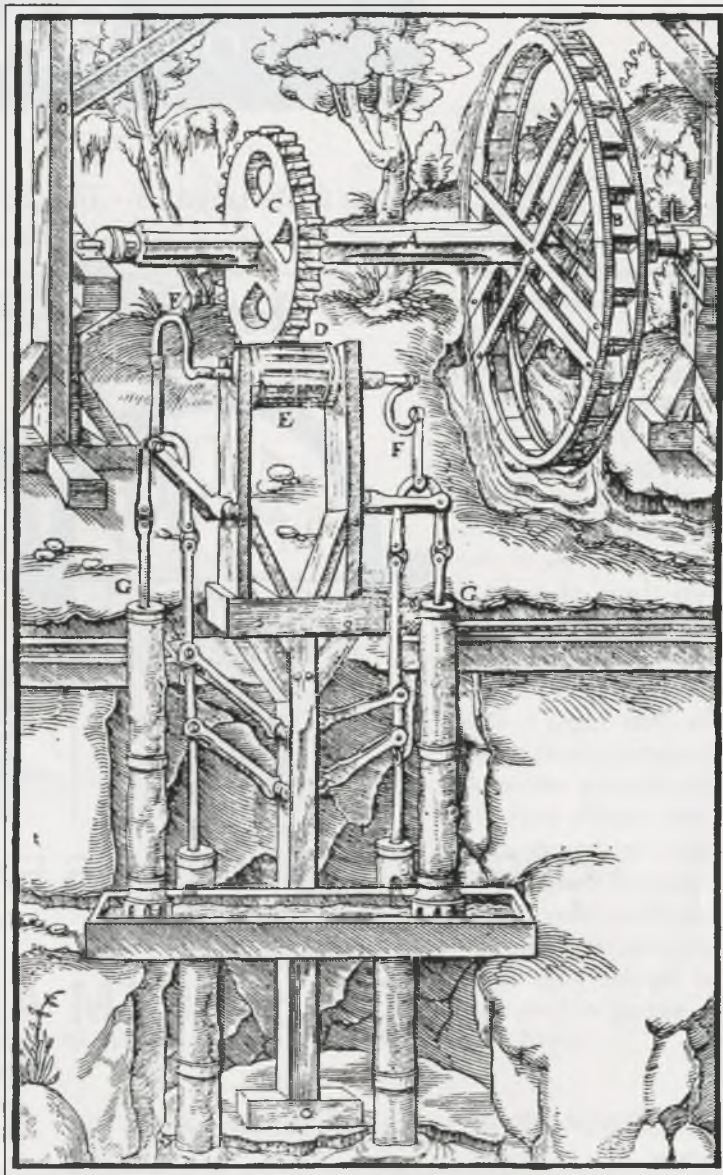
Hem arribat a la lluna, podem viatjar amunt i avall guanyant temps al temps. I tot això per a les noves generacions és la cosa més normal del món.

La qüestió es si en comptes de caminar o de córrer al que fem és volar.

L'home actual, l'home d'aquest segle, una persona (per exemple) de 60 anys, ha hagut d'assimilar una sèrie d'avenços tecnològics que han millorat (millorat?) la nostra manera de viure. Però realment el subconscient està preparat per rebre tan sobtadament un procés i una manera de viure que canvia tan ràpidament? L'home fa milers i milers d'anys que està a la terra, però fa menys de cent anys que va en cotxe, que parla per telèfon, que viatja en avió, que pot saber el que passa en el món sense mour's de casa...

Tot aquesta manera de viure, podríem dir-ne civilitzada, informada i còmoda, té el seu preu. Un preu del qual no ens adonem però que existeix: una inseguretad, una manca de valors i de solidaritat. S'ha creat una sèrie de comoditats per a l'home però no s'ha previst que al mateix temps també es destrueix una manera de viure i es provoca un canvi de societat. Si una màquina fa el treball de tres homes, si un ordinador acumula i fa la feina de deu, i així podria anar fent, tot aquest sobrant de mà d'obra on anirà a parar? De moment, a l'atur. I qui mantindrà l'atur? Les màquines?

No estic en contra dels avenços tecnològics, ans el contrari, els utilitzo. El que passa és que aquest consumisme no preveu què en farà de les deixalles. I

les deixalles moltes vegades som nosaltres mateixos. Aquesta societat consumista i avançada només pensa en l'avui i no preveu el demà. S'ha progressat massa de pressa i pensant només en la competència i en el present. No hi ha hagut temps per pensar a crear la tan anunciada societat del benestar. O és que el benestar només és per a uns quants privilegiats? I qui són aquest privilegiats?

Em fa que en aquesta cursa tots d'una manera solitària hi volem arribar i en el fons tots volem o pensem ésser els privilegiats.

MATERIAL FOTOGRÀFIC
REPORTATGES - CINE

FOTO **BADIA**

Plaça Catalunya, 5 - Tel. 23 56 69 **SALT** (Girona)

ROSTISSERIA

OBERT TOTS ELS DIES EXCEPTE ELS DILLUNS

TOT HO FEM AMB LLENYA

Carrer Major, 220 - Tel. 23 11 69 - 17190 **SALT**

FORN de PA ARTESÀ

L'ESPIGA

PASTISSERIA

C/ Major, 98 - Tel. 23 46 43 - 17190 **SALT** (Girona)

Històries al vent

L'àvia Neus

L'àvia Neus està asseguda a la seva vella poltrona, com sempre. Es passa els dies allà encarcada, sola, immòbil, mirant fixament la planta que té al davant — no sé què hi veu, allà—. Quina vida més avorrida! A mi, tant que m'agrada de jugar i saltar, córrer amunt i avall, i sobretot... saltar damunt dels llits, però això a la Roser no li fa gens ni mica de gràcia — no sé per què, tan divertit que és; deu ser que ella no ho ha provat mai— i quan m'enxampa s'enfada moltíssim, i em renya i es posa a cridar fins que es queda vermella, vermella, com un tomàquet de pagès.

Però ara la Roser està contenta, em té a la falda i juga amb mi, m'acaronona i em fa pessigolletes i em diu coses divertides. Jo també n'estic molt, de content, perquè m'estimen tant, però l'àvia Neus segueix trista i sola a la seva

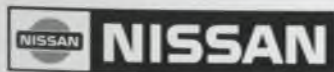
vella poltrona. A ella ningú no li diu res, ni juguen amb ella, ni l'acaronen mai. Pobra àvia Neus.

Ara la Roser agafa la corretja i jo salto de content, perquè quan la Roser agafa la corretja sempre anem a passejar. Ara la Roser m'enganxa la corretja al collar, i jo faig un lladruc i moc la cueta, perquè m'agrada molt que em portin a fer un tomb i poder córrer pel passeig amunt i avall, i jugar amb altres gossos i perseguir els gatets espantadissos. Però l'àvia Neus es queda trista i sola a casa, petrificada a la seva vella poltrona, arraconada sempre, sense que ningú la porti mai a passejar

ni es recordin mai d'ella. Pobra àvia Neus.

XAVIER MARGENAT

AUTO TALLER

C/ Pere Coll i Guitó, 22
Telèfon 23 19 73
17190 SALT (Girona)

F. FELIU, C.B.

Ctra. Nacional II (encreuament Caldes)
Telèfon 47 03 66
17455 CALDES DE MALAVELLA
(Girona)

**Any
rera any,
amb
les nostres
festes.**

GalG

Diputació de Girona

Bosch Martí ha exposat «LA CAIXA DE PANDORA» a Les Bernardes de Salt

Dedicatòria: Al molt excel·lentíssim Don Xavier Corominas, batlle de Salt, ex-maoïsta revolucionari, que no es digna visitar la exposició d'un antic camarada, encara fidel a les seves idees, herois, utopies de joventut!

Jutjant el que es considera com a Art d'Avantguarda en el mercat internacional, considero que estem vivint una situació artística amanerada i retòrica, on l'horitzó moral sembla acomodar-se a la ideologia de classe mitjana euro-americana i de les pròpies exigències comercials del culte periòdic a les novetats.

Destacarem davant la crisi de les avantguardes, o millor dit reraguardes neoadadèmico-conceptuals, minimal, poveras, pompiers, embolicades en el petit nihilisme dels artistes que amaguen el conformisme ètic, estètic, social, servil a les classes dominants i als ideòlegs de la mercaderia.

Alguns artistes s'han tornat, com diu el pintor Arroyo, UNES PERSONES CALLADES, BEN VESTIDES, QUE MAI NO ESTARAN EN CONTRA D'UN MUSEU, GALERISTA, COMISSARI CULTURAL, I SEMPRE ESPEREN UNA DÀDIVA ESTATAL, BECA, PREMI, SUBVENCIÓ, ETC. ELS LLOCS DE TROBADA I DEBAT HAN DESAPAREGUT, MORTES LES ANSIES DE CANVIAR EL MÓN (Nota: Per als que mai no han volgut canviar res, sinó fer carrera) QUEDA EL REDUCTE DE LA SUBJECTIVITAT DEL CAMPI QUI PUGUI. MENTRE, JO, SORD.

Voldríem aclarir que personalment, a pesar de la nostra dissidència radical davant la societat del capitalisme tardor, transnacional, de procedència americana, no som dogmàtics, sinó pluralistes, i acceptem un ampli ventall d'estils, crítiques personals a la inhumanitat, irracionalisme, alienació, injustícies, explotacions del món vist en el seu conjunt planetari. Si des de la lluita de classes —no mecànica— creiem que l'artista ha d'inspirar-se i contestar les realitats des d'allò local, nacional, universal, fins i tot també en les seves vessants transcendents, sigui filosòfica, religiosa, metafísica.

Totes les dimensions humanes político-culturals, espirituals, de

l'Home, han d'ésser expressades pels veritables ARTISTES. Sols demanem que siguin AUTÈNTIQUES, SINCERES, fins APASSIONADES...

Per tant, hom no demana que tots els artistes pensin, pintin, creïn de la mateixa manera, però hom també reclama —evidentment, és absurd, és per a comprensió dels que critiquem— drets, llibertat d'expressar les seves idees, ja que com a marxista heterodox, frankfurtià i benjaminià, sabem que per molt que s'amaguin en la reconvertida democràcia espanyola, com deia el vell Carles, LA IDEOLOGIA DOMINANT ÉS LA DE LES CLASSES DOMINANTS, O SIGUI, ELS QUE TENEN ELS PODERS LOCALS, NACIONALS, INTERNACIONALS. Aquests poden fer pensar, manipular, neutralitzar a l'infinít les

formes de pensar, ser, actuar. Mai com en l'actualitat, d'una forma tan totalitària, industrial i planetària es poden fabricar, manipular les consciències, idees, desitjos, comportaments dels homes.

Hom, dins els mínims espais de llibertat crítica, els utilitza per evidenciar les manques, contradiccions històriques.

Hom, com un nou Quixot armat de tisores, gomes, tot havent prèviament llegit muntanyes de diaris, revistes, selecciona textos, fotografies, com els seus vells mestres del fotomuntat-

ge-collage John Hartelfield, Josep Renau, Klaus Staneck, i com aquests, fa ART SOCIAL en la vessant històrico-crítica, a pesar de no estar de moda. Mai l'ART CRÍTIC ha estat de moda.

Hom intenta una nova lectura crítica, desmitificadora, del món de la informació satiritzant els poderosos i exaltant els pobres desesperats, fent homenatges als nostres herois-màrtirs: des del CRIST, ESPARTACUS, CHE GUEVARA, ALLENDE, PETRA KELLY, FIDEL CASTRO, BENJAMIN, ELS NENS D'ERITREA, SOMÀLIA I TOTS ELS PÀRIES DE L'EST I L'OEST, DEL NORD I DEL SUD.

En els nostres collages, com el Goya dels proverbis i els horrors de la guerra, o la fam de l'actual tercer món, satiritzo, critico d'una forma barroca, forassenyada, subrealitzant, expresso el que en titulo la Mostra de Collages en un nou TEATRE MUNDI.

Obrim LA CAIXA DE PANDORA o LA HISTÒRIA CONTINUA. Ja sé que tota la tragèdia històrica d'aquest segle sembla tractada en aquestes pintures, collages, que tenen voluntat i nostàlgies dels retaules gòtics, com un immens GUINYOL o CARNESTOLTES, mena del Món al Revés. Vaixell ple de bojos, on tothom va disfressat... menys les víctimes!

Hom, des de l'esperit i les tècniques de la vella cultura popular europea, d'arrels medievals i alhora il·lustrada, passant pel POP ART, fa una crítica radical, desmitificadora de les classes i la cultura superior, en allò local, nacional i internacional. És una obra narrativa, en el fons mural, que voldria que fos vista, compresa, aplaudida pel pobre alienat, en la nova cultura de les masses populars que dona i és les televisions estatals o privades.

Visc la terrible contradicció de l'artista progressista, il·lustrat, d'esquerres, que s'ofega tot criticant la classe mitjana que l'envolta, que alhora és el seu públic, clients, espectadors i detractors. Mentre, el poble que voldria despertar, on és...?

LLUÍS BOSCH MARTÍ

BODEGA

La Tòria

Carrer Major, 110
Telèfon 23 40 93

SALT

SNACK-BAR TERTULIA

TAPES VARIADES

Especialitzat en calamars fregits

Torres i Bages, 29
Telèfon 24 09 32 - **SALT**

Manufacturas A. Gassol, S.A.

Fàbrica de filats i torçats
Poliester, cotó, acríliques
i gèneres de punt

Tels. 23 78 12 - 23 28 61
Fax 23 36 02

LA NATURA ET NECESSITA: Guia de lectura

EL RIU I LA MAR

Les vores del riu
són totes en flor;
en l'aigua hi somriu
un sol d'or.

I l'aigua s'esmuny
i el sol l'acompanya,
i el mar allà lluny
l'espera amorós
perquè ella li porta
cançons de muntanya
i aromes de flors.

Salvador Albert

D'un temps ençà, tots tenim molt clar que la nostra civilització està destruint LA NATURA. De quants rius del nostre entorn podem dir que porten: «cançons de muntanya i aromes de flors»?

Bona part de la literatura juvenil moderna està ambientada en el món actual i reflecteix les inquietuds dels joves. És per això que els problemes ecològics no poden faltar dins les trames de les novel·les que es publiquen ara, i aquesta guia n'és una mostra.

– Sadako és una nena japonesa que vivia a Hiroshima quan, l'any 1945, hi van llançar la bomba atòmica.

BRUCKNER, Karl.

Sadako vol viure

Barcelona: Pòrtic, 1982 (El blat tendre).

– Joaquim Carbó se serveix d'una colla d'amics per fer-nos descobrir els problemes creats pel mal ús de la tècnica.

CARBÓ, Joaquim.

Calidoscopi de l'aigua i el sol

Barcelona: Grup promotor d'ensenyament, 1981

(Els llibres amb cua, 9)

– Una empresa del Vallès és acusada d'abocaments il·legals.

LORMAN, Josep.

Delicte ecològic

Barcelona: Empúries, 1993 (L'Odissea, 69)

– L'Andreu Martín i en Juanjo Sarto, dins la col·lecció «La Natura en perill», ens expliquen la lluita de La Fundació Ian Osgod per defensar la Terra.

MARTÍN, Andreu;

SARTO, Juanjo

El cas «Moby Dick»

Infern forestal

SOS: cançurs

Salvem l'Antàrtida

Barcelona: Molino, 1986-

/1989 (La Natura en perill)

– Un tren carregat de residus nuclears ha tingut un accident en una ciutat anomenada Girona.

MASFERRER, Martí.

Fred negre

Barcelona: Empúries, 1991 (L'Odissea, 58)

– A Mallorca, dues nenes en mouen per aconseguir que les ales roges —uns bonics flamencs— no es quedin sense aiguamolls, que són la seva llar i font d'aliment.

RAYÓ i FERRER, Miquel.

Les ales roges

Barcelona. La Galera, 1988 (Els grumets de La Galera)

– La Lucy i la seva mare es relacionen amb grups ecologistes i antinuclears

SWINDELLS, Robert.

Una dent de serp

Barcelona. La Magrana, 1993. (L'Esparver, 111)

– Què pot passar quan un jove amb problemes familiars roba un camió carregat de residus perillosos?

WOLF, Klaus-Peter.

La por dels culpables

Barcelona. La Galera, 1990 (Cronos, 32)

Desitgem que aquests llibres us ajudin a passar un bon estiu i us empenyin a treballar perquè quan passegeu per Les Deveses pugueu dir, com a la poesia del començament: «Les vores del riu són totes en flor; en l'aigua hi somriu un sol d'or».

ANTÒNIA GIMBERNAT
Biblioteca Jaume Ministral
i Masià

15 de maig de 1994

MOBRA, S.L.

Canaleres per a la construcció i per a lampistes
Doblegament de xapa i tall

TALLER: Camí Antic de Salt a Vilablareix, s/n - Tel. 23 53 17 - 17190 SALT

CONSTRUCCIONS DILMÉ, S.L.

Victor Fraixinó

- NOVES EDIFICACIONS
- REFORMES
- RESTAURACIÓ

Prudenci Bertrana, 2 - Tel. 24 23 63 - Fax 24 21 30 - 17190 SALT

JAUME PUEBLA GIRONÈS

C I S T E L L E R

Carrer Major, 203 - Telèfon 23 84 60 - 17190 SALT

L'AIGUA DEL TER

El Ter, catalogat com a riu de segon ordre, és el corrent d'aigua més important de les nostres conques. Recull els xàfec i el llebeig de 3.411 quilòmetres quadrats. Neix a l'anomenat Ull de Ter, a 2.325 metres d'altitud pirinenca, i es decanta, com tots els rius, per avall. Passa per la comarca d'Osona, que pertany a la «província» germana de Barcelona, que tragueja d'ell, i torna cap als nostres verals per acabar la seva retorçada caminada prop de Torroella de Montgrí.

El riu, amb la seva passejada, dona la mà entre altres al Freser, al Riu Bruguent, l'Onyar i el Terri; aquest és el que engoleix l'aigua que desprèn el famós, maco i esportivament utilitzat estany de Banyoles.

L'aigua del Ter, quan esdevé abundant i esverada, provoca grans inundacions, prou comptabilitzades en el decurs de la història; una de les més tràgiques fou la de la tardor del 1940, que més recorden els vells. L'aigua del Ter, blava i calmada, va suggerir en les acaballes dels 50 el muntatge dels regadius del pla de Salt, una xarxa de clavegueram avui parcialment soterrada per l'expansió urbana de la població.

Fins aquí algunes de les característiques més remarcables del nostre riu més gros, més popular i a vegada més polèmic, ja que en seu recorregut recull, a més d'aigua, cercles de bóta, rodes de bicicleta, garrafes trencades, plàstics de tota mena, gats rascuts del dia, tripes de pollastre i algun godall que determinat incontrolat no ha volgut enterrar. Si aquí hi afegim altres residus pitjors, passa que de vegades la seva aigua es talla quasi a rodelles, fins a notivar, fa algun temps, algunes mortaldats de peixos, fets que provocaren la indignació general, amb unes aixecades de pancartes que feien tremolar pel seu contingut dirigit a les autoritats, les quals, encara que no els agradés ensumar determinada flaire, ben segur que tampoc no han volgut mai que aquestes circumstàncies es donessin.

L'aigua del Ter, cal recordar-ho sempre, ha esdevingut polèmica moltes vegades, i com que la culpa és negra i ningú no la vol, cal tenir-ho en compte. Perquè tothom es defensa de les acusacions com a tòt, fins a fer entendre que els residus químics que esprenen les fàbriques de la vorada vénen a ser emblants a l'aigua de colònia i que les deixalles de les indústries càrniques tenen la innocència d'un geni florit.

Els tècnics en matèria sanitària i els ecologistes irribaren a culpar els pesticides i herbicides de les

contaminacions, amb èxit, perquè generalment els pagesos sempre callen. Però tot seguit els nostres camperols, quan eliminaven les calcides dels sembrats o sulfataven les tomateres i la fruitareda, ho feien dient el parenostre, i heus ací que els peixos deixaren de pagar-ne les conseqüències.

És l'hora de recordar-ho i desterrar les acusacions recíproques. L'hora de calibrar-ho tot en la seva justa mesura i d'arranjat els problemes derivats del mal estat de l'aigua del Ter, que tots la volem clara i cristal·lina, com en aquell temps que permetia fer-ne un trago mentre l'euga reposava de la llaurada al mateix cim de la marjada.

MAURICI DURAN

PER QUÈ NO FEM UN SALT SOLIDARI?

Quin ha estat el fet que més ha motivat la nostra atenció aquest any? Què ens ha mobilitzat veritablement com a poble? Un partit de futbol. L'anomenat pel màrqueting nacional partit del segle, entre el Barça i el Milà, ha escrit la primera pàgina de la història social saltenca d'aquests mesos de l'any que tancarem amb la Festa Major. D'una manera massiva hem paralytitzat l'activitat dels nostres carrers i places per no perdre'ns ni una sola de les imatges de la tele; ni una sola de les frases del senyor Canut. La decepció per la derrota de l'equip blau-grana és la decepció col·lectiva més important que hem viscut totes les persones, sense distinció d'edat ni condició, que construïm dia rera dia, que fem el Salt del demà. Per a alguns, aquest fet és només curiós, si no clarament dramàtic.

Dramàtic perquè indica que ens hem instal·lat, submisament, en un sistema de vida fruit d'un model de desenvolupament depredador i suïcida: el model de desenvolupament que proclama la industrialització, el consum de masses i el tipus de vida occidental com a uns béns universals i universalitzables. Un model que es considera el més avançat de la història al mateix temps que considera que la terra pertany a l'home i no que l'home pertany a la terra. Que fa un mite del saber científic i tecnològic, que considera ignorants els que no accepten la ciència occidental com a base del progrés i tracta com a pobres miserables els qui no viuen en els estàndards d'un consum obsessivament induït i insaciabl. Que és responsable de les grans i inhòspites concentracions urbanes

i suburbanes, de l'accelerada destrucció de les condicions de vida del planeta, del malbaratament de les seves energies no renovables i de la supressió de la seva diversitat cultural i biològica. D'un model de desenvolupament que no només no ha trobat solucions per permetre viure dignament a tots els habitants i cultures del planeta, sinó que augmenta acceleradament les despeses militars dels països rics i l'empobriment de la majoria dels països del Sud fins a extrems increïbles: després de mig segle de promoure polítiques de desenvolupament s'ha arribat a un món en el qual, segons els indicadors occidentals, es considera desenvolupat només un de cada cinc habitants de la Terra; augmenta la distància entre els desenvolupats i subdesenvolupats; augmenta la pobresa i neixen noves formes de pobresa en el món desenvolupat... I aquest model de desenvolupament necessita allò que s'ha anomenat la manufactura de l'analfabet secundari (persona en possessió d'un saber instrumental i d'una instrucció tècnica i professional, amb un baix nivell de cultura crítica) i la producció de l'idiota col·lectiu (resultant d'una específica cultura massiva de la vida quotidiana, una determinada opinió pública i unes finalitats i expectatives vitals col·lectives que uniformitzin les conductes, les actituds i els comportaments mitjançant el consum massiu de certs productes, especialment àudio-visuals, oferts pels mitjans de comunicació que creen una ciutadania, cada vegada més àmplia, bastant idiotitzada per determinades temàtiques que apareixen en concursos, pel·lícules, revistes, cançons, modes, etc.

i amb conseqüències socials molt precises: despolitització creixent, escàs associacionisme, baix nivell de cultura crítica —fins i tot entre els universitaris—, trivialització del diàleg i la conversa social, etc.) Un idiota col·lectiu que, a més a més, perd pel camí la memòria històrica i allò que humanitza les persones: la solidaritat.

(Deixeu-me recordar un refrany comú als iroquesos d'Amèrica del Nord i els kazakhs del Kazakhstan: «És neci qui ha oblidat el que succeï als avantpassats set generacions abans i qui no es preocupa pel que serà dels seus descendents set generacions després»... El nostre admirat Joan Fuster ho ha expressat d'una altra manera: «Solitaris o solidaris?...»)

Dramàtic, també, doncs, perquè, en la nostra opinió, el gran repte d'avui no és guanyar cap partit de futbol sinó construir un model solidari de relacions socials. Un model solidari que implica la solidaritat amb el Sud (cooperació al desenvolupament en la forma d'una cooperació intercultural per l'alliberament del desenvolupament), la solidaritat amb les generacions futures (ecologisme en aquestes pàgines es parla de les nostres Deveses i de la gran responsabilitat que tenim envers la seva conservació i millora), la solidaritat amb la condició de la dona (per tal de fer definitivament el pas dels Drets de l'Home als Drets Humans) i la solidaritat amb els col·lectius menys afavorits (lluitant per la igualtat d'oportunitats i contra tota mena d'exclusió, xenofòbia o racisme).

Cada vegada amb més insistència se'ns recorda que les desigualtats Nord-Sud són el problema més gran del món d'avui; que

Centre de Salut d'El Coco (Quilalí-Nicaragua). No té cap metge ni ATS. El porten 3 brigadistes de salut i 3 llevadores empíriques. Només compta amb el material sanitari i les medecines que rep de la solidaritat internacional

la divisió entre uns països enriquits amb el colonialisme i uns altres empobrits no és només injusta, sinó que amenaça la pau, i que per justícia i per solidaritat els problemes del Sud són també els nostres. Cada vegada tenim més informació sobre les inhumanes condicions d'un 80% de la població (especialment, sobre la gravíssima situació dels col·lectius més fràgils: dones, infants i poblacions indígenes en el Sud i immigrants en el Nord —100 milions en l'any 93: 80 per motius econòmics i 20 cercant asil o refugi—), sobre l'augment de la xenofòbia i el racisme, sobre els problemes mediambientals, sobre els efectes de l'explosió demogràfica, sobre la perversitat de l'extraordinària

despesa militar, sobre els efectes del desenvolupament de les forces productives (la nova tecnologia dels aparells productius i les noves formes d'organització del treball), la mundialització de l'economia i l'acumulació i concentració de capitals i el benestar en un reduït sector d'uns pocs països del món (atur estructural, especialment entre els joves, augment de les desigualtats...) en una fase de fortíssima recessió econòmica... Cada vegada, doncs, tenim més motius per ser solidaris. Cada vegada, si no volem ser un poble de solitaris idiotes col·lectius, tenim més necessitat de ser solidaris, de construir una cultura individual, comunitària i institucional de la solidaritat, de fer, en definitiva, un Salt

solidari... Un Salt solidari que hauria de ser l'objectiu estratègic de la política de govern municipal, la marca d'identificació del poble, el concepte integrador del moviment associatiu i l'instrument fonamental de cohesió social.

No tenim, avui, cap repte col·lectiu més urgent, més útil, més necessari i més important que aquest. Cap. Per què, doncs, no comencem a treballar de valent? Per què no fem, dia rera dia, un Salt solidari?...

SEBAS PARRA

Membre de GRAMC i
de la Comissió
d'Agermanament Salt-Quilalí

CARNS I EMBOTITS

Plaça Catalunya, 5
Tel. 23 93 76
SALT

0704501880

CRISTALLERIES — SALT — Tel. 40 03 82

- VIDRIERES DECORATIVES
- DECORACIÓ DE MIRALLS AMB DIBUIX
- MAMPARES DE BANY
- VIDRES PLANS
- VIDRES DE CAMBRA
- TOT VIDRE

C/ Manuel de Falla, 40 - 17190 SALT (Girona)

0213670881

Tels. 23 20 20 - 23 14 15

ALFONS I MONTSE

Us esperem a
C/ Major, 260 - SALT

MESÓN ASADOR

LA BRASA

C/ Major, 260
Tels. 23 20 20 - 23 14 15
17190 SALT

TALLERS

JUNPA, S.L.

**SERRALLERIA
FUSTERIA METÀL·LICA
ALUMINI i PVC**

Polígon Industrial Mas Aliu
Telèfon (972) 23 95 92 - Fax (972) 23 11 44
17181 AIGUAVIVA (Girona)

**Tota mena de reparacions i
reformes ràpides a domicili.**

Fontaneria
Electricitat
Gas-Calefacció
Escalfadors
Televisió-Video
Persianes
Serralleria-Fusteria
Obertura de portes
Electrodomèstics
Paleta-Pintura

OK

22 24 26

GALERIES BELL-MIRAR

FERRETERIA

TOT - BRIC

Passeig Marquès de Camps
Tel. 23 54 14
SALT (Girona)

**L'ENCANT
FEMENÍ**

Perruqueria i Bellesa

Passeig Marquès de Camps, 8
Tel. 23 54 35

17190 SALT

MERCERIA - PERFUMS

maria

Psg. Marquès de Camps, 8 Tel. 23 96 56
Plaça Onze de Setembre, 10 17190 SALT

DOBLE VIA

Plaça Onze de Setembre, 9 - Tel 40 13 10 - **SALT**

VOL ESTALVIAR-SE IMPOSTOS?

FACI EL

**PLA
D'ESTALVI**
DE LA
Caixa de Girona

INFORMI'S

C/ Major, 164 ▪ Tel. 23 34 11
Passeig Països Catalans, 153-155 ▪ Tel. 40 02 33
Passeig Marquès de Camps, 10 ▪ Tel. 23 40 99
17190 SALT

Caixa de Girona

FESTA MAJOR DE SALT 1994

del 22 al 26 de juliol

divendres 22 de JULIOL

- ✓ **A les 7 del vespre**, audició de sardanes a la plaça de Lluís Companys, a càrrec de la cobla «LA CIUTAT DE GIRONA».
- ✓ **A les 8,30 del vespre**, a la plaça de Catalunya, actuació del grup «King's Kids Catalunya», organitzat per l'Església Cristiana Evangèlica (236 EN).
- ✓ **A les 9 del vespre**, PREGO D'INICI DE FESTA MAJOR, a càrrec de Federico Sanfeliu, director gerent de Manufacturas A. Gassol, S.A.
- ✓ **A partir de les 10 del vespre**, partit final del XV Torneig futbol-sala «VILA DE SALT» al Pavelló Municipal d'Esports, organitzat pel Patronat Municipal d'Esports.
- ✓ **A les 10 del vespre**, al pati de Can Mut, representació de l'obra teatral «L'hereu i la forastera» de Josep M. de Sagarra, a càrrec de l'Agrupació Estil.
- ✓ **A les 11,30 de la nit**, ball popular a càrrec del conjunt «STELS», a la plaça de la Vila.
- ✓ **A les 11,30 de la nit**, concert a càrrec dels grups «MANNISH BOIS», «TIPUAIXIII» i «BRAMS», al pati del col·legi La Farga.

dissabte 23 de JULIOL

- ✓ **A partir de les 10 del matí**, II Torneig Vila de Salt de tir amb arc, organitzat pel Club d'Arquers de Salt. A la zona esportiva municipal.
- ✓ **A partir de les 10 del matí**, i durant tot el dia, a la plaça de Lluís Companys, Torneig de Bàsquet al carrer, organitzat pel Club de Bàsquet Tres Punts.
- ✓ **A partir de les 3 de la tarda**, concurs de «Botifarra» III Trofeu Vila de Salt, al pati del col·legi La Farga, organitzat per l'Associació de Comerciants del Carrer Major del Veïnat.
- ✓ **A les 7 de la tarda**, festival de patinatge, organitzat per l'Agrupació Esportiva de Salt, a la pista Poliesportiva Municipal.

F E S T A M A J O R

- ✓ **A les 7 de la tarda**, espectacle infantil a la plaça Vicens Vives, a càrrec del grup «TAXI MAX», amb l'espectacle «Històries al detall». Organitzat per Rialles.
- ✓ **A les 7,30 del vespre**, audició de sardanes, a càrrec de la cobla «FOMENT DE LA SARDANA», a la plaça de la Llibertat.
- ✓ **A les 10 del vespre**, al pati de Can Mut, representació de l'obra teatral «L'hereu i la forastera», de Josep M. de Segarra, a càrrec de l'Agrupació Estil.
- ✓ **A les 11,30 de la nit**, ball al pati del col·legi La Farga, a càrrec dels conjunts «MONTECARLO», «BLUES DE ROSTOLL» i «ZITZÀNIA».

diumenge 24 de JULIOL

- ✓ **A les 5 de la matinada**, correfoc pels carrers del poble, a càrrec del grup de diables «PERE BOTERO». Al final del correfoc es farà el tradicional acte de «DESPERTAR L'ALCALDE».
- ✓ **A les 6 de la matinada**, a la plaça de Catalunya, «BALL DEL PIJAMA», amb el conjunt «MONTECARLO». En el decurs del ball es farà un petit esmorzar.
- ✓ **De 7 a 11 del matí**, CONCURS DE PESCA «ESPECIAL FESTA MAJOR», organitzat per la Societat de Pesca Esportiva La Carpa.
- ✓ **A les 10 del matí**, al passeig Ciutat de Girona, Torneig d'Escacs per equips, organitzat pel Club d'Escacs Salt.
- ✓ **De 9 a 2 de la tarda**, I Trobada de puntaires, al carrer de la Diputació.
- ✓ **A les 11 del matí**, a la plaça de la Llibertat, XXI Concurs de Colles Sardanistes, amb la «COBLA LAIETANA».
- ✓ **A les 6 de la tarda**, davant de l'Ajuntament, TROBADA DE GEGANTS, i tot seguit cercavila fins a l'Hospital Psiquiàtric, amb els grallers CERVERI.
- ✓ **A les 10 del vespre**, al pati de Can Mut, representació de l'obra teatral «L'hereu i la forastera», de Josep M. de Sagarra, a càrrec de l'Agrupació Estil.

- ✓ **A les 10,30 de la nit**, exhibició gimnàstica al pati del col·legi La Farga, a càrrec del Salt Gimnàstic Club.
- ✓ **A les 11,30 de la nit**, ball al pati del col·legi La Farga, a càrrec dels conjunts «SETSON», «JA T'HO DIRÉ» i «KOMANDO MORILES».

dilluns 25 de JULIOL

- ✓ **De 9 a 12 del migdia**, concurs de Pesca Infantil i Juvenil, organitzat per la Societat de Pesca Esportiva La Carpa.
- ✓ **A partir de les 10 del matí i durant tot el dia**, I Fira-Oferta Festa Major al passeig Ciutat de Girona, organitzada per la Federació de Comerciants de Salt.
- ✓ **A les 10 del matí**, X Contramarxa, sortida de la plaça del Veïnat i arribada a la plaça Verdaguer.
- ✓ **A les 10 del matí**, al passeig Ciutat de Girona, Torneig de Partides Simultànies, organitzat pel Club d'Escacs Salt.
- ✓ **A les 12 del migdia**, a la parròquia de Sant Cugat, ofici solemne de Festa Major.
- ✓ **A les 12 del migdia**, a la parròquia de Sant Jaume, ofici solemne de Festa Major.
- ✓ **A les 7 de la tarda**, espectacle infantil a la plaça del Mercat, a càrrec del Circ Los Galindos, amb l'espectacle Les Faules del Circ de Tudela.
- ✓ **A les 7 de la tarda**, audició de sardanes, a càrrec de la cobla «PRINCIPAL DE BANYOLES», a la plaça de la Llibertat.
- ✓ **A les 8,30 del vespre**, al camp Municipal d'Esports, partit de futbol entre els equips del C.F. Salt i el Girona F.C.
- ✓ **A les 8,30 del vespre**, actuació de l'Esbart Dansaire Marboleny al pati de l'escola La Farga.
- ✓ **A les 10 del vespre**, ball al pati de l'escola La Farga, a càrrec dels grups «CLAU DE CINC», «SUI GENERIS» i «SOVIETS».

dimarts 26 de JULIOL

- ✓ **Feixina al Pla dels Socs, a les 6 de la tarda** espectacle infantil a càrrec del grup «AMADEU i CIA», amb l'espectacle BALLARUGA DE BALLS.
- ✓ **A les 7,30 del vespre**, audició de sardanes a l'Hospital Psiquiàtric, a càrrec de la «COBLA BAIX EMPORDÀ».
- ✓ **A les 10 del vespre**, al carrer Dr. Ferran, castell de Focs Artificials.
- ✓ **A les 10,30 del vespre**, a la plaça del Veïnat, NIT DE L'HAVANERA amb el grup «LLOPS DE MAR».
- ✓ **A les 11,30 del vespre**, concert de música tradicional al pati de l'escola La Farga, a càrrec dels grups «ESCAMPILLAM» i «XAROP DE CANYA».

NOTES:

- Durant tota la Festa Major, els alumnes del Taller de Teatre Municipal portaran a terme diverses accions teatrals en diferents espais de la Vila.
- Del 12 al 31 de juliol, exposició del col·lectiu «Gent del Dibuix» al Museu dels Recursos Hidràulics-Museu de Salt.
- Del 20 al 31 de juliol, exposició col·lectiva dels alumnes de l'Escola Municipal de Belles Arts, al museu dels Recursos Hidràulics-Museu de Salt.
- Els dies 24 i 25 de juliol, el Ràdio Club Salt, organitzarà les 24 hores de Ràdio aficionat, demostracions de Paquet-Ràdio i el Mercat d'aparells d'ocasió.
- El correfoc tindrà lloc la matinada del dia 24, amb el següent recorregut: Major (davant de l'Escola La Farga, Manel de Falla, Pau Casals, Enric Granados, Major, Dr. Castany, Mossèn Sebastià Puig i Plaça Catalunya. Dins el recorregut no hi poden haver cotxes estacionats.

La comissió de festes es reserva el dret de modificar qualsevol d'aquests actes.

Organitza: La comissió de Festes de Salt.

Patrocina: L'Ajuntament de Salt.

Col·laboren:

Hospital Psiquiàtric

Diputació de Girona

Ràdio Salt

EUGESA

Associació de Comerciants del carrer Major del Veïnat.

SPORT GARATGE, S.A.

VOLVO

CAMIONS

SERVEI OFICIAL

Ctra. d'Anglès km 113 - Tels. 23 38 61 - Fax 23 66 52 - 17190 SALT (Girona)
Pol. Torre Mirona

auto *x* sport

VEHICLES TOT TERRENY

TOTES LES MARQUES 4x4

SERVEI: SPORT GARARTGE, S.A.
Passeig Marquès de Camps, 1-3 - Tel. i fax 23 78 83 - SALT

La seguretat!

CONCASA

seguretat

Reg. D.S.E. 1029 de 3/3/87

17190 SALT (Girona)

Pg. Països Catalans, 135

Tel. 23 02 13 • Fax 23 06 91

Per Girona i a Girona

La neteja!

17005 Girona

C/ Trav. Sta. Eugènia, 15

Tel. 23 89 59 • Fax 23 06 91

Les Deveses: entre el protagonisme i l'oblit

Ho deia el programa de presentació de la «Comissió de les Deveses» el juny de 1982...

«Les Deveses de Salt han estat fins ara les grans desconegudes! Entre tots ens n'hem oblidat... I una zona privilegiada amb grans possibilitats agrícoles i d'esbarjo, l'hem anat convertint en una zona fràgil i cada vegada més indefensa.

Fins als anys 60, les Deveses encara eren atractives... Anàvem al Ter i ens hi passejàvem agradablement... Llavors el Ter era més net i l'aigua més abundosa. Hom hi podia pescar i banyar-s'hi! Les Deveses eren l'expansió dels saltencs.

Quants de berenars, excursions i festes hi feien les famílies al decurs de l'any! Les Deveses eren un indret prop del poble, que tot-hom estimava.

I vingué que l'ocupació d'indústries contaminants va afectar de ple les nostres Deveses. Sense cap planificació elemental, es van convertir en el lloc més assequible per tirar-hi escombraries, fer-hi indústries sense els serveis necessaris, ubicar-hi granges o assentjar en horts fèrtils munts de ferralla, runes i altres deixalles.

I amb la construcció de l'autopista, la portada d'aigües del Ter a Barcelona, la construcció del pantà de Susqueda, les Deveses van caure en l'abandó, malferint-les fins a fer perillar la seva essència.

Avui sortosament una nova mentalitat es va obrint pas al poble de Salt sobre les Deveses. Salt ha crescut tan desmesuradament, fruit d'una mala planificació urbanística, que no té espais verds, ni jardins, ni places suficients.

Les Deveses, juntament amb les hortes, són els darrers pulmons de Salt! I si no els salvem, el nos-

M. Calvo

tre poble haurà perdut un dels espais més significatius per donar un to verd i un respir oxigenat, enmig de tant de ciment, als carrers del nostre poble...»

Aquestes eren les manifestacions de la Comissió de les Deveses, ara fa 12 anys.

Des de llavors han passat for-

ça coses damunt aquest espai tan reivindicat i alhora sofert.

Amb la constitució del nou ajuntament democràtic s'endeguen una sèrie d'accions de neteja de runes, cens de barraques, atermenament dels espais públics, plantada d'arbres en llocs degradats..., s'hi prohibeix la cacera, etc.

Més tard es formarà la plataforma dels Amics de les Deveses.

Amb el seu esforç i l'ajut institucional es crea un espai tan simbòlic com el Pla dels Socs, amb font escultòrica inclosa, o la Quitranera, anomenada popularment la «Bassa dels Ànecs», que té un notable ressò popular... Es netegen noves zones ermes, es planten dotzenes d'arbres... etc.

En aquest número del programa de la Festa Major presentem diversos aspectes de les Deveses, des de la vessant científica i ecològica a la humana i popular. Són aspectes, alguns coneguts i altres desconeguts, però que volem apropar als veïns de Salt. Una realitat, les Deveses, que hem de conèixer i mirar de salvar.

COL·LECTIU LA FARGA

M. Calvo

El Ter i Salt

No arriba mandrós, però tampoc amb massa força.

És el Ter. Ha anat discorrent des de la sortida, dels enlairats contraforts de les Guilleries, per diverses unitats de característiques semblants, que queden tancades per passos estrets, entre muntanyes. La darrera, abans d'endinsar-se a conèixer la plana de l'Empordà, és el pla de Salt-Girona, on s'acomoda sobre els sediments que ell mateix ha deixat, després de la Pilastra, abans de Sant Julià.

L'actual pla de Salt és, doncs, cobert tot ell per materials d'origen sedimentari, és a dir, que han sofert erosió, meteorització, transport i deposició. Podem dir que es tracta de materials molt moderns, geològicament parlant. Són sediments d'edat quaternària, dipositats des de fa dos milions d'anys fins a l'actualitat. La majoria d'ells són d'origen fluvial, portats pel mateix Ter o pels afluents que l'alimenten. El nostre poble, que ha anat construït la seva història sempre al costat del Ter, no s'ha aprofitat només de les seves aigües, sinó també de les seves terres. *Aigua i terra*, dos elements aportats pel Ter, que no són estàtics, sinó que estan en continu moviment. Dos elements bàsics que condicionen qualsevol porció de terra, i, entre tantes, la nostra plana al·luvial del Ter.

Tot aquests materials que el Ter ens deixa a Salt provenen de l'erosió dels relleus elevats que tenim aigües amunt. Els materials que són arrencats del seu lloc d'origen comencen un llarg viatge. El seu mitjà de transport és el Ter. Alguns d'aquests materials ni tan sols arribaran a Salt, d'altres fins i tot en passaran de llarg. Sota els nostres peus tenim, doncs, vestigis de tot el que podem trobar més amunt del nostre poble.

Aquests vestigis —els sediments quaternaris— constitueixen ara i aquí diferents tipus de dipòsits, que s'han format en funció dels canvis en la pròpia dinàmica del riu. El principal factor natural que provoca variacions en la dinàmica d'un riu són els canvis climàtics. Podem parlar de canvis climàtics a gran o a petita escala, és a dir: a nivell local i estacional, o bé a nivell regional o, fins i tot, global. Tots

dos tipus de canvis són condicionants del comportament del riu i, per tant, del tipus de dipòsits fluvials que trobem a les nostres terres.

Els canvis climàtics a nivell local/estacional provoquen les èpoques d'avingudes i de sequeres, les quals canvien el règim del riu. Alhora, els canvis de règim condicionen la formació dels diferents tipus de dipòsits fluvials, que poden ser:

– Dipòsits de canal, que trobem dins la mateixa llera del riu. El canal és per on s'efectua el transport de sediments; quan decau el flux de l'aigua, aquests no poden ser arrossegats i sedimenten.

– Dipòsits de desbordament, que no estan confinats dins la llera del riu, sinó que surten dels marges. Aquest tipus de dipòsits

Arxiu La Farga

es formen en èpoques d'avingudes.

El primer tipus de dipòsit representa, doncs, l'acumulació de sediments en el canal, i el segon, l'acumulació en els seus marges.

Dipòsits de canal

Hi ha diferents morfologies de canal. El sistema fluvial de Salt presenta dues tipologies:

– Canal fix (el canal varia dintre d'un marge discret), on el curs del Ter passa encaixat entre roques que tenen una forta cohesió (congost de la Pilastra).

– Canals mòbils. Quan el Ter arriba a la plana perd velocitat, no li queda prou energia per arrossegat tots els sediments que ha transportat fins aquí i els diposita construint un sistema de barres, on s'acumulen els sediments que sovint són fixats per la vegetació de ribera.

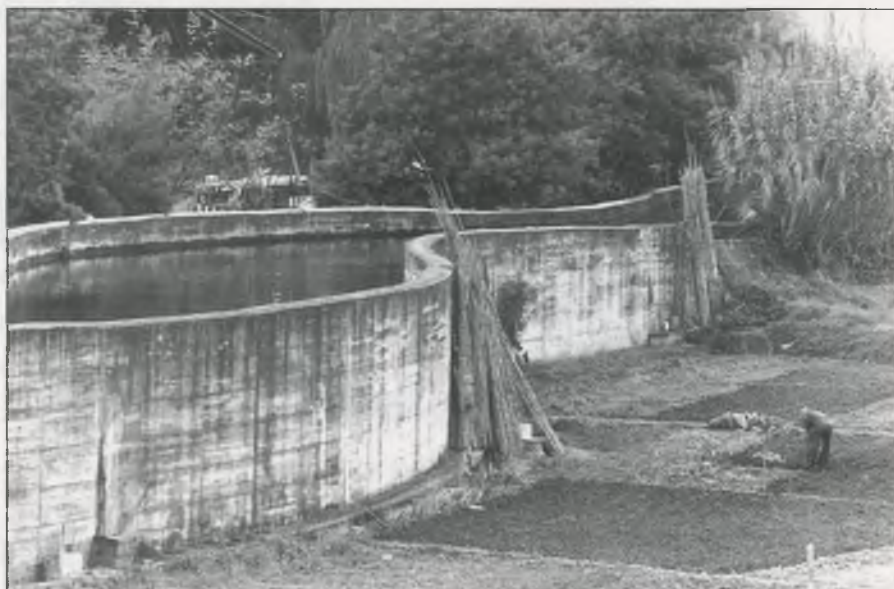
Dipòsits de desbordament

Com el mateix nom indica, són dipòsits que deixa el riu quan aquest supera els marges del canal i inunda una zona més àmplia de la normal. El principal dipòsit de desbordament que es troba a Salt és la plana d'inundació. El pla de Salt, ubicat en un punt on es concentren un nombre considerable de rieres, ha estat al llarg de la història una activa plana d'inundació. Per aquesta plana hi corrien les aigües desbordades dels rius i rieres, i un cop passat l'aiguat hi deixaven els sediments que constitueixen els terrenys que avui trepitgem.

Les variacions climàtiques a nivell global han provocat durant el quaternari diversos episodis de glaciacions. Els períodes glacials i interglacials provoquen l'oscil·lació del nivell del mar i això condueix a una remodelació de l'acció hidrogràfica, rejuvenint o envellint els rius segons si ascendeix la formació de *terrasses fluvials* a aquests canvis. Les terrasses són antigues planes del riu que han estat abandonades a causa d'una incisió en el terreny. Com a antiga llera, estan constituïdes per materials que es dipositaren un dia com a barres de canal, sediments fins de colmatació o d'inundació... Però la seva principal característica, a Salt, i per la qual els distingim, és la seva morfologia escarpada. El pla de Salt, les hortes i les guixeres formen una terrassa més antiga que la formada pels comuns, les Deveses i les deveses del Marquès de Camps.

Hi ha un altre factor que provoca importants canvis en la dinàmica del Ter: l'home. Els processos hídrics i sedimentaris naturals han estat fortament modificats per l'home, que regula mitjançant preses, pantans, dics i canals el cabal del Ter; el règim canvia i això influeix el traçat del riu i el tipus de sediment.

Tot el sistema de canals i barres que hem descrit devia ser molt

M. Artalejo

més actiu abans de la construcció dels embassaments de Sau i Susqueda, ja que els cabals d'aigua que duia el Ter eren molt més importants. Avui la forta regulació a què està sotmès el Ter ha provocat l'abandonament de cursos que havien portat aigua regularment. Actualment, algunes zones més deprimides d'aquests canals contenen aigua durant tot l'any: la Bassa dels Carros, la Bassa dels Ànecs, que pertanyen a l'antic curs del Ter petit. La dinàmica no s'atura mai i avui, tot i estar regulat en cabal, s'adapta a la nova situació. La tendència del Ter és

desplaçar-se cap a la banda de Sant Gregori, erosionant els sediments que un dia ell mateix hi havia deixat.

L'energia de què disposa, la utilitza per anar remonent la seva antiga activitat com aquell qui vol desenterrar de les golfes les velles pintures que havia realitzat de més jove.

El Ter ha fet Salt i, de moment, ens en deixa fruir.

MARTA PICÓ i MICALÓ
JORDI FERRER i LÓPEZ

M. Artalejo

gimnàs 9 ANYS D'EXPERIÈNCIA AL TEU SERVEI

ENECE

si has pensat anar a un gimnàs

informa't

*Ara és el moment. No tanquem a l'estiu.
Local climatitzat*

Tel. 23 93 33
DR. FERRAN, 7
SALT

MANTENIMENT
CULTURISME
AERÒBIC
FUNKY-DANSA
PSICOMOTRICITAT
NUTRICIÓ I DIETES
FITNESS
SAUNA-SOLARIUM

PROFESSORS ESPECIALITZATS
Entrena amb el Campió d'Espanya 1993
i el 2 vegades Campió de Catalunya
A PARTIR DELS 4 ANYS

0495106892

TALLER ESTUDI

Paco Borzago

INFORMACIÓ
23 93 33
MATINS DE 7:10 TARDES DE 4 A 10

SALT

CURSOS AEROGRAFIA

A L'ESTIU CURSETS INTENSIVS DE 15 DIES

Ara en col·laboració amb el gimnàs ENECE

Estampació de samarretes

Només ens has de portar la foto o dibuix que vulguis...

AGENT OFICIAL PER A SALT

GUDAYOL

AUTO-TALLER S.A.

EXPOSICIÓ I VENDA:
Carrer Major, 156
Telèfon 24 20 43
17190 SALT

TALLER DE SERVEI:
C/ Mercè Rodoreda, 13
Telèfon 24 37 49
17190 SALT

130062/00894

Les plantes de les Deveses, un poti-poti exuberant

El mosaic d'ambients diversos que componen les Deveses de Salt presenta una riquesa botànica molt considerable. Fins ara hem localitzat més de 500 espècies de plantes superiors, prop de 30 molses i líquens, i encara resten per estudiar les algues i (encara que no siguin plantes) els fongs.

Aquesta important diversitat pot sobtar quan pensem en unes deveses malmeses i suburbials, fins i tot algú es podria pensar que és fruit de la imaginació exaltada d'algun botànic de via estreta. El cert és, però, que la llista actual encara serà més ampla perquè hi ha molts grups poc treballats i força ambients que cal in-

*El boixol.
Es presenta en poblacions molt reduïdes a les vernedes de la vora del riu.*

vestigar amb més detall.

La situació del Pla de Salt al límit de la depressió de la Selva, el contacte amb les formacions geològiques de les Guilleries i Rocacorba i una xarxa fluvial densa, combinats amb una intensa activitat humana, han donat lloc a aquest mosaic a què ens referirem al principi. Pensem que en pocs metres passem de zones permanentment inundades, com poden ser les del llit del riu, a espais àrids com els pedreguets de rierencs o les muralles artificials de basalt. Pensem també en el contrast entre l'espessor de les pollancredes o platanedes, que només permeten un sotabosc esclarissat, i els pradells assolellats del Pla dels Socs, on campen les espècies amants de la llum.

El futur de la flora de les Deveses

Cal dir, però, que aquest elenc de plantes no és estàtic com una col·lecció de cromos o segells, sinó que canvia i evoluciona contínuament. Algunes espècies desapareixen del nostre territori; normalment seran les més febles, les que ocupen unes zones més extremes de la seva àrea de distribució (com podrien ser els reductes de flora pirenenca). D'altres, començaran a colonitzar les Deveses perquè la casualitat els hi haurà portat aprofitant els mecanismes de dispersió naturals, perquè l'home els hi haurà traslladat de forma volguda o inconscientment o per ambdues causes combinades.

Si ens abandonem a aquesta tendència, inexorablement es produirà un empobriment d'espècies. Les més ben adaptades aniran aixamplant la seva àrea de distri-

*La flor del penjat.
És una orquídia que cada cop és més rara a les Deveses*

bució (normalment també són les més poc agradables a l'home, com les ortigues) i les dèbils no podran sofrir qualsevol de les agressions que inevitablement es produeixen en entorns tan poblats com el nostre.

Caldria, per tant, mesures que permetessin evitar pressions excessives sobre els ambients més sensibles i, en canvi, orientar la freqüentació humana cap a les zones amb més capacitat de resistència. Aquestes mesures podrien ser tan senzilles com establir perímetres d'especial protecció ara que es revisarà el planejament urbanístic i haurien d'anar completades amb accions de

El marcòlic.

És un lliri propi de la muntanya mitjana. A les Deveses atany una de les zones extremes de la seva distribució.

La llengua de cèrvol.

És una falguera raríssima al Pla de Salt. Va colonitzar-lo recentment i l'única població només presenta uns 20 peus. Cal preservar-lo.

divulgació, perquè —no ho podem oblidar— només amb l'educació podem aconseguir uns ciutadans que estimin i respectin l'entorn.

Ben segur que si entre tots anem una mica amb compte, si ens deixem fascinar per la varietat i la bellesa (a vegades en plantes minúscules) de la nostra flora, durant molts anys podrem continuar tenint aquest poti-poti exuberant que és, alhora, jardí, farmàcia de remeis casolans, proveïdor d'herbes aromàtiques, prat, bosc, herba, etc...

JOAN PIBERNAT
XAVIER SUNYER i BOVER

Les Il·lustracions s'han extret de:
«Plantas Medicinales, el Dioscórides renovado»
P. Font i Quer. Ed. Labor

N. VICENS

**CARNS i
EMBOTITS**

C/. Pacheco «Edifici Les Loles» - Tel. 40 19 42
Pl. Mercat, llocs del 68 al 74 - Tel. 23 07 16
Francesc Macià, 11 - Tel. 23 52 16
17190 SALT

ELABORACIÓ PRÒPIA D'EMBOTITS
C/ Gironès, 9 - Tel 23 83 98
Fax 23 22 13 - AIGUAVIVA

Bona Festa Major

La fauna de Salt

De joves, quan la rivalitat entre pobles veïns era, potser, més accentuada, m'havia escoltat moltes vegades «quina fauna corre per Salt», amb un to sarcàstic i personalitzat que algunes vegades, fins i tot, m'era punyent.

Ara, amb aquest article que se m'ha demanat sobre la fauna de Salt, el primer que m'ha vingut al cap ha estat aquesta frase i, tot seguit (inconscientment, haig de reconèixer-ho) he pensat en tota la classe política que es belluga per Salt (de l'altra ja n'estem tips de sentir-ne parlar). I molt ràpidament, el meu cap ha començat a associar noms amb bestioles en funció del seu tarannà públic, del que fan, de com es mouen... Però entre aquesta barreja de ficció i realitat m'he preguntat: quina culpa tenen els pobres animals, que sempre hagin de ser imitats per aquests personatges públics?

Potser és la nova manera de defensar i despertar l'interès per algunes espècies (segur que els seus assessors d'imatge els ho han aconsellat); encara que, veient les picabaralles que es porten, hauríem de pensar que el que pretenen és acabar definitivament amb elles.

De tota manera, aquesta fauna només ens durarà fins l'any vinent, i si en la meua ment, fins ara, predominen els animals d'hàbits crepusculars i nocturns, confio que entre el nou equip de govern i els membres (amb perdó) de l'oposició hi hagi uns quants rapinyaires diürns: hàbils, intel·ligents i amb molta més vista...

A Salt, de fauna, n'hi ha de dos tipus:

- aquella de la qual ens hem de protegir (esmentada anteriorment).

- aquella a la qual hem de protegir (tota la resta, ja que no està permesa la captura de cap animal, viu o mort, dins el terme municipal).

Fent incidència especialment en aquesta segona, el balanç de la passada temporada de cacera, que jo pogués comprovar, fou llastimosament negatiu:

- un **bernat pescaire** (*Ardea cinerea*) trobat mort a la riba del Ter.

- un **martinet blanc** (*Egretta garzetta*) ferit, també a la riba del Ter, durant la mitja veda.

- una **òliba** (*Tyto alba*) ferida a les Deveses. S'està refent dels danys en el Centre de Recuperació de Salvatgines (CRS) dels Aiguamolls de l'Empordà (se li va haver d'amputar una cama).

- un **picot garser gros** (*Dendrocygus major*) ferit també a les Deveses, que va morir posteriorment al CRS quan s'intentava salvar-li la vida.

Amb la bonança de la primavera (malgrat que ara ja sigui ple estiu), han començat a aparèixer els primers rèptils, sobretot serps, morts a cops de bastó. S'hauria de reflexionar sobre el tema i passar a una actitud més proteccionista, atenent el gran servei, com a controladors de la població de rosegadors, que ens fan (penseu que, bàsicament, s'alimenten de micromamífers: ratolins, talpons... i rates).

La gent sol matar-les essencialment per dues raons:

- l'aprensió que hi tenen

- pensant que són verinoses

De la primera, qüestió totalment personal, poca cosa s'hi pot dir; però quant a la segona vull recordar-vos que l'únic rèptil verinós que hi ha és l'**escurçó** (*Vipera aspis*), i a Salt no se'n troben.

Uns altres animals molt beneficiosos són els amfibis: granotes, gripaus, salamandres... Respecteu-los, que aquests també tenen un paper important en el nostre medi: amb els seus hàbits alimentaris controlen altres animals més molestos; els mosquits en són un exemple.

De mamífers, l'únic que hi és abundantment a la primavera és el **conill** (*Oryctolagus cuniculus*), però a finals d'estiu la mixomatosi torna a equilibrar la població amb una gran mortaldat. En canvi, uns quants caçadors furtius (amb llaços) actuen de «desreguladors» de la població durant tot l'any.

Pinsà borroner

Verderola

Els pocs **teixons** (*Meles meles*) que ens queden estan predestinats a desaparèixer. Hem fet l'impossible perquè això no passi mai.

La **guineu** (*Vulpes vulpes*) i el **porc senglar** (*Sus scrofa*) ens visiten regularment, però només de forma momentània. És evident que entre nosaltres no hi estan gaire bé.

En canvi, de petits mamífers, qui més qui menys en té una col·lecció per casa seva. Si se'ls cuida bé, se'n pot «gaudir» durant molts anys.

Dels ocells, amb el patètic balanç que he exposat, es pot veure que són els més vulnerables als trets dels escopetaires (qui no respecta ni vedes, ni espais, ni espècies protegides, poc se'n pot dir de caçador).

El que m'agradaria portar a reflexió és una pràctica que estiu rera estiu es repeteix: l'engabiament de pollades de fringil·lids. Això passa fins i tot dins del nucli urbà. **Cadernerres** (*Carduelis carduelis*), **verdums** (*Carduelis chloris*) i **gafarrons** (*Serinus serinus*) són les espècies que tenen el trist privilegi de veure's abocades a aquest exercici del tot il·legal. I és amb aquesta pràctica que les esmentades espècies estan patint una alarmant regressió en el conjunt de la seva població.

Per acabar, voldria parlar-vos del **cranc de riu americà** (*Astacus sp.*) Força exemplars s'han començat a trobar a les basses i recs del municipi. Molt dolents perquè ens els mengem, pocs predadors naturals tenen a Salt. No hem de fomentar la proliferació d'aquesta espècie, i encara menys ajudar-la a colonitzar zones verges de la seva presència.

MIQUEL BOIX i MORADELL

"la Caixa"

**CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA**

*Major, 173 - plaça Llibertat, 1
17190 SALT • Tels. 972 - 23 77 11*

*Major, 301
17190 SALT • Tel. 23 50 10*

1848607239

M A X O R

Fresc

supermercats

BONES FESTES

Sempre al seu servei

C/ Major, 135 - Tel. 23 61 61 - 17190 SALT

1811607242

El procés de recuperació de les Deveses

Les relacions de l'espai del Pla de Salt fins als marges del riu Ter amb l'espècie humana han estat, ja des de molt antic, intenses.

L'home ha vist un pla amb aigua a prop i s'ha dedicat a modificar-ne el paisatge, amb actuacions múltiples i, a vegades, contradictòries. Si ens fixem més en concret en l'espai comprès entre la Sèquia Monar i el riu, aquest fenomen encara es posa més de manifest.

El que anomenem en sentit ampli les Deveses, ha tingut vocacions i utilitats per a tots els gustos: agrícoles, ramaderes, forestals, industrials, de cementiri, d'abocador, de pedrera, de sorra, de pesca, de cacera, esportiva, de parc natural, de suport d'infraestructures viàries, de suport de gasoductes, i un llarg etcètera que ens portaria a parlar de refugi de lladres o de traficants d'estupefaents, de motel sota les estrelles o mil utilitats residuals diferents.

El fet és, però, que d'aquestes múltiples activitats ara n'hi ha algunes que tenen general i legal acceptació i d'altres hi han quedat proscriutes. Aquest fenomen és el que en diem el PROCÉS DE RECUPERACIÓ DE LES DEVESES.

1.- Les primeres pedres.
Durant els anys 50, 60 i 70 es va produir una destrucció sistemàtica de les Deveses, lligada al fenomen de creixement suburbial del nostre poble. Aquesta destrucció responia a la qualificació d'industrial que tenia en el planejament i al tarannà que es respirava aleshores (val a dir que bona part de les famílies saltenques d'aleshores són responsables d'episodis d'agressió i destrucció de les Deveses). Fou amb l'Associació de Veïns i l'aparició a nivell de

Catalunya dels primers moviments ecologistes que es va iniciar un moviment de reivindicació de Les Deveses.

Amb els Ajuntaments democràtics i la constitució del Consell Municipal de Salt, es va posar la primera pedra a nivell de les administracions i es varen fer les primeres inversions (recordem que la policia ecològica va ser inventada a Girona, a instàncies de la conselleria de Medi Ambient del Consell Municipal de Salt). En la societat saltenca la primera pedra podria ser el programa de la Festa Major de l'any 78, en el qual hi havia tres articles per animar els saltencs a reivindicar i conservar l'únic parc possible del poble.

2.- La consolidació.

Amb la consecució de la independència, es va obrir, gràcies al convenciment que la corporació municipal tenia de la necessitat de protegir les Deveses, la via de consolidació del parc de Salt. A nivell legal es va classificar de no urbanitzable, amb proteccions específiques, es varen regular usos, es va aconseguir que la Junta d'Aigües atermenés els llits d'inundació, es varen frenar agressions...

També les entitats del poble varen tenir un paper molt important en aquesta recuperació. Potser el paradigma en serien els Amics de les Deveses, que varen néixer precisament per aglutinar les iniciatives múltiples i ben diverses per realitzar activitats regeneradores que anaven sorgint dels grups saltencs.

3.- I ara, on som?

Potser el tret definitori de

M. Calvo

l'etapa anterior ha estat l'entusiasme i la coordinació i voluntat de treball conjunt entre l'Ajuntament i els saltencs interessats en la recuperació. Aquesta sintonia ha tingut alts i baixos, i ara sembla que està en un moment de crisi.

Les causes en poden ser moltes. D'una banda el descens de l'entusiasme inicial, ben lògic i previsible, de l'altra la diferent sensibilitat amb què s'han enfrontat des de la corporació els temes de les Deveses (també perfectament comprensible). Podríem pensar que la falta d'algun projecte encoratjador, o fins i tot la falta d'un enemic comú com el de la planta d'àrids, ens ha desmenjat una mica.

De tota manera, sembla que estem en una època de canvi, que cal una tercera i una quarta etapa per al procés de recuperació de les Deveses. Amb noves idees, articulant iniciatives, involucrant-hi altres administracions, tenint especial cura de fer activitats educatives (qui es recorda ja de l'aula de la natura?)...

Tant de bo al programa de la festa de l'any 2000, quan els plàtans del Passeig de la Bassa dels Ànecs ja facin ombra espessa, no haguem de sentir la cançó enfadada dels laments dels Amics de les Deveses i puguem llegir-hi, en canvi, les cròniques de societat de les noves llúdrigues del Pla de Salt.

AMICS DE LES DEVESES

paulí
GESTORIA-API

- **ADMINISTRACIÓ DE FINQUES**
- **AGÈNCIA DE LA PROPIETAT IMMOBILIÀRIA**
Venda i lloguer de pisos (nous i d'ocasió, locals, despatxos, naus industrials..., etc.)
- **GESTORIA ADMINISTRATIVA**
Declaració de renda, Impostos (Expedients de jubilació, Seguretat Social d'empreses, Matriculació de vehicles..., etc.)
- **ASSEGUANCES**
Vehicles, multirisc de la llar (comunitat, comerç, jubilació, pensions, accident individual, malaltia).

Països Catalans, 147 - Tel. 24 44 94 - **17190 SALT**

Av. Jaume I, 44, baixos - Tel. 20 88 54 - Fax 21 46 08 - **17001 GIRONA**

15556/06231

núm. 218

HONDA[®]

MAQUINÀRIA

ROBERT TORRENT, S.L.

**Venda i reparació de Maquinària
Agrícola i Jardí**

CONCESSIONARI:

MOTOCULTORS
Pasquali

RENAULT

Agricultura

BOTIGA: Cerverí, 9
Tel. 20 84 31
GIRONA

TALLER: Ctra. N-II, 25
Tel 17 16 94
SANT JULIÀ DE RAMIS

Els noms de lloc del Ter

Quan ens banyàvem a la gorga del Cervell del Gat desconèixiem el perquè d'aquest topònim tan poc comú per a un paratge del Ter. Ha estat al cap de quaranta anys quan l'atzar ens ha fet descobrir que aquest nom de lloc té la seva raó.

La *Gran Enciclopèdia Catalana* defineix el CERVELL DE GAT com a: «Concreció calcària impura formada sobretot en sòls antics de llocs secs per nòduls dispersos en els llims. Aquests nòduls s'acumulen principalment a la part alta, on se cimenten i prenen l'aspecte de massa nodulosa i compacta».

Aquest era l'aspecte de l'entorn de la gorga del Cervell del Gat, i ben segur que el nom volia fer referència als materials que es veien en comptes dels habituals rierencs. El cervell de gat ha format a aparèixer en un indret del llit del Ter proper on el curs actual de la riera Maçana deixa les seves aigües. Una massa argilosa que va començar a aflorar quan, amb l'excusa de canalitzar el Ter, varen emportar-se la pell de rierencs i sorres que protegia el seu llit de l'erosió.

Si hem de donar nom a la

gorga que s'ha format en aquest indret, caldrà que el cervell de gat nou sigui present en el topònim, com els nostres avantpassats varen fer-ho amb els Comuns Vells, per distingir les primeres hortes arrancades al Ter, a l'indret on avui hi ha el Safareig de les Dones.

La relació de topònims que, uns per tradició oral o d'altres que figuren en documents relacionats, coneixem de les hortes i el Ter, exigeixen un estudi etimològic, que fins avui no s'ha fet, per poder conèixer per què i quan es varen donar.

N'hi ha de ben recents, com el Pla dels Socs, on encara podem trobar restes de l'escorça dels socs de pi que s'hi pelaven. En d'altres casos, com el de les hortes denominades Les Tribanes, situades en un indret més enllà de Madevesa, desconeixem per què a l'indret, ocupat antigament per un bosc frondós i reserva de cacera del marquès de Camps, se li va donar aquest nom.

Cal mantenir els noms de lloc del nostre poble. Un rec, un camí, un indret o un mas, una era que ho havia estat, ens podem donar raó d'un tros de la història de

M. Calvo

Salt. Si en coneixeu algun de nou, si sabeu per què es diu així, feu-nos-ho saber a la revista *La Farça*, us n'estarem molt agraïts.

ALGUNS DELS TOPÒNIMS MÉS CONEGUTS DEL TER I DE LES HORTES

La Barraca de les Monges
Les Guixeres (hortes del Veïnat)
La Bassa dels Carros
El Cervell del Gat
El Pla dels Socs
El Pas d'en Prat
Els Tres Pins
Can Janura
Els Ulls de Can Pous
Els Ulls d'en Barrera
Els Comuns Vells
Les Tribanes
L'Argelaguert
Les Fonts
El Ter Petit
Les Deveses
La Devesa del Marquès
La Noguereda de Madevesa
El Pas d'en Rossell
El Bagant d'en Domènec
La Barraca del Secretari
El Safareig de les Dones (o d'en Jacaloves)
La Sèquia Monar (o el Rec o el Canal)
El Pont del Molí
El Pont Vell
Madevesa (el Mas Devesa)
El Camí Ral d'Amer
El Camí de Sant Gregori
La Roca Foradada (a la Pilastra)

MADEVESA és l'únic mas situat entre el riu Monar i el Ter, en el camí que porta a les Tribanes des del Pont Vell. (Foto: J. Bosch)

**assessoria
d'empreses**

gabinet d'economistes
i titulars mercantils

joan ribas
josep àlvarez

Plaça Marquès de Camps, 1, 2a planta
17001 GIRONA

Tel. 21 06 73
Fax 20 98 19

Ofisertec, S. L.

Panasonic
Automatització d'Oficines

**DISTRIBUÏDOR OFICIAL
PER A GIRONA I PROVÍNCIA**

**COPIADORES • FAXS TÈRMICS I DE PAPER NORMAL •
MÀQUINES D'ESCRIBRE • TELEFONIA MÒBIL • CENTRALETES
TELÈFONS I CONTESTADORS**

Plaça Catalunya, 27 - Tel. (972) 40 09 65 - 17190 **SALT** (Girona)

 **Assessoria
SALT, s.c.**

ASSESSORAMENT FET PER PROFESSIONALS

Fiscal, laboral, jurídic, civil, jubilacions, assegurances, empreses, comptabilitat, etc...

ESTEM AL SEU SERVEI AL:

C/ Major, 58 - Tel. 24 24 57 - 17190 **SALT**

Un pont al riu Ter

La construcció d'un pont sobre el riu Ter entre Salt i Sant Gregori ha estat un tema tractat en diferents moments de la nostra història. Un exemple n'és l'acord de l'Ajuntament de Salt de data 28 de març de 1878, en què un veí de Girona, José Carbó, demanà permís i presentà un projecte a les autoritats locals per a la construcció d'una simple palanca o pont. S'acordà nomenar una comissió que s'encarregués del projecte i establís contacte amb l'Ajuntament de Sant Gregori. En la mateixa data s'elaborà l'edicte en què es posava en coneixement del

poble de Salt el futur projecte, per tal que s'hi poguessin fer les observacions oportunes, en un termini de trenta dies.

Posteriorment, en la Sessió Municipal del 19 de maig de 1878, es resolgué donar compte del projecte del Sr. José Carbó al Govern Civil.

Fins quatre anys més tard no trobem més notícies sobre aquest tema; és el 28 de març de 1881, quan es considera per part de l'Ajuntament de Salt i el de Sant Gregori la necessitat de construir una palanca sobre l'esmentat riu. A la reunió, hi assistiren ambdós

batlles, el Sr. Tomàs Ciurana i Jaime Planas, respectivament, i determinaren presentar les sol·licituds adients a les autoritats competents. Decidiren que aquesta palanca, en un futur no llunyà, es convertís en un pont per a tota mena de carruatges.

Aquests acords de l'Arxiu Municipal de Salt són una mostra clara de l'interès que hi ha hagut per a comunicar aquestes dues poblacions veïnes, un interès que, per ara, no s'ha materialitzat.

M. ÀNGELS MIR I CASAS

OBJECTES D'ESCRITORI A L'ENGRÒS

Travessera de Santa Eugènia, 12 - Telèfon (972) 23 40 11 - Fax 23 00 22 - 17190 SALT (Girona)

FABRICUINA

MOBLES DE CUINA

DISSENY - DECORACIÓ -
ADAPTACIÓ i INSTAL·LACIÓ

Travessia Sta. Eugènia, 40 - Tel. 24 00 74
17190 SALT (Girona)

TAULES I CADIRES

C/ Impressors Oliva, 12 - Local B
(La Devesa Residencial) - Tel. 21 87 19
17001 GIRONA

TENDALS

VELES

MARQUESINES

TAPISSERIA

CONFECCIÓ DE LONES

Carrer Fortuny, 3
Telèfon 23 21 23
17190 SALT (Girona)

BURCH constructors s.l. **Salt**

- CASES
- AMPLIACIONS
- REHABILITACIÓ

C/ Processó, 57
Tel. 23 86 02
17190 SALT

La conservació de les Deveses

De vegades, fer és més difícil que conservar. Podem plantar un arbre, però si no el reguem, el podem i el vigilem, tal vegada al cap de poc temps es tornarà desnerit i acabarà morint-se.

Podem fer una font al bell mig del Pla dels Socs, però si no es té cura de les accions dels brètols, aquesta font al cap de poc temps no només no rajarà, sinó que acabarà malmetent-se, tant per l'acció vandàlica d'uns poca-vergonyes com per l'acció del pas del temps.

Sobre les Deveses, s'hi han fet treballs de recuperació, a iniciativa municipal, a iniciativa dels Amics de les Deveses i fins i tot, de vegades, per part de gent anònima o jubilats que han col·laborat altruïstament en la neteja d'herbes, en la plantada d'arbres, en la construcció de zones d'esbarjo i esplai.

Però, malgrat que hi ha **Normatives de la Generalitat i un Reglament d'usos sobre les Deveses**, mantenir-les netes, evi-

tar que no hi hagi agressions s'ha convertit en un problema per culpa, moltes vegades, de saltencs incívics o de persones de fora del poble que fan servir les Deveses per a fets no adequats a l'ús que la comunitat saltenca li agradaria que se'n fes.

Esmentem alguns dels problemes que afecten les Deveses:

La cacera. Tot i estar-hi prohibida, de vegades es troben caçadors furtius que disparen contra espècies protegides sense miraments ni els adequats controls per part de les autoritats corresponents.

El foc. Especialment a l'estiu és

un risc, com en altres indrets de la nostra geografia. Hi ha cartells de prohibit fer foc, segons Decret de la Generalitat (de maig a octubre).

Les escombraries. Són un problema causat per gent incívica, tot i que hi ha bans municipals que indiquen on cal portar les runes d'obres o els trastos de què hom vol desprendre's.

El barraquisme. Encara molts no s'han adonat que fer barraques amb materials de deixalles, o bé tanques fetes amb somiers, matalassos o filferros... és una

agressió contra el tipus de paratge tradicional de les Deveses i dels nostres horts.

Les indústries contaminants. Caldria que s'intentés resoldre els problemes dels abocaments molestos o perillosos, i ara que sembla que el Pla «Torre Mirona» va endavant, que algunes de les indústries més molestes poguessin seguir un procés de trasllat a aquesta zona o a una altra de més adequada.

L'autopista. Produeix una contaminació acústica i sonora que es podria evitar amb la instal·lació de pantalles vegetals o similars,

que reduïssin el soroll, com hi ha a diversos països.

La conservació dels arbres i les plantes. S'ha fet un esforç considerable per plantar arbres i recuperar indrets amb plantes i arbustos. A determinats llocs, no hi arriba el rec i es fa més difícil el seu arrelament i creixement.

La instal·lació d'un plànol informatiu. Que assenyalés els llocs d'interès, els toponímics, les indicacions per mantenir en bon estat les Deveses, la flora i la fauna de l'indret, etc.

La millora dels camins centrals. Així com també l'anul·lació de tots aquells que poden conduir a abocaments clandestins o a dificultar la recuperació de les Deveses.

Finalment, el més preocupant en aquests moments són tres projectes que pel seu traçat poden impactar encara més les Deveses: **el recorregut del TGV, que passaria paral·lel a l'autopista; el vial oest entre Sant Gregori i Bescanó, que travessaria les**

Deveses, i la probable ampliació de l'autopista a 3 carrils.

Conservar les Deveses no vol dir millorar només el que tenim, amb accions concretes des de l'Ajuntament o altres institucions. Cal seguir de prop aquestes importants obres de traçats, carreteres i vials, per tal de reduir-ne l'impacte ambiental en el nivell més important possible. Que la fragilitat de les nostres Deveses no es converteixi, al final, en una cruïlla de vials i carreteres, on els arbres no siguin més que unes pinzellades de verd.

MARTÍ FITA

No coneixeu les Deveses?

Doncs a fe que val la pena. De vegades pensem que l'existència de les Deveses a Salt és com un miracle.

El nostre terme municipal és d'una extensió reduïdíssima en relació amb la població que s'hi acull. Menys de set quilòmetres

quadrats a repartir entre 22.000 habitants, ben poc espai toca a cadascun. Vivim amuntegats, concentrats, en un espai ben minso, certament.

Però travesseu el rec (o la sèquia, o el canal, com vulgueu dir-ne) i endinseu-vos per la zona de les Deveses. Deixareu, a un costat, aquest amuntegament humà, de ciment, d'asfalt, sorollós i sovint inhòspit, i us trobareu, de sobte, immersos en un món ben diferent. És com un oasi enmig del desert. Tan a prop i tan distints, només aquest camí d'aigua que és el rec separa un món de l'altre. Deixeu, quan us llegui, que els vostres passos us menin pels nombrosos camins de les Deveses i descobriu aquest gran espai natural —entre el canal i el Ter— tan al nostre abast i tan desconegut per la majoria de saltencs.

Un itinerari? La xarxa d'antics camins que travessa les Deveses en totes direccions permet diversos i variats recorreguts. Però per a un primer contacte, per tenir una visió general del conjunt, nosaltres recomanaríem el següent:

Comencem la visita pel Pla dels Socs, paratge recentment arranjat i posat en bones condicions d'ús públic: bancs, la Font del Paradís, el molí de vent.. Podem arribar-hi pel camí de les Guixeres, que comença a l'antic escorçador. Deixem el Pla dels Socs per un corriol que, en direcció Nord, connecta en pocs metres amb l'ample camí que, tot vorejant el Ter, ens portarà, aigües amunt, fins a la presa de la riera Massana, contruïda pels Amics de les Deveses i que ha servit per recuperar els aiguamolls del Ter Petit. Poc abans d'arribar al pont de l'autopista, en una bifurcació de camins, preneu el de l'esquerra per visitar el mirador sobre els

El Ter i el pont de l'autopista

M. Calvo

La presa de la riera Massana

M. Calvo

aiguamolls, on podrem observar els peixos i altres diversos animals que ara hi habiten. Retornem al camí que segueix paral·lel a l'autopista, la travessem per un pas inferior seguit d'un pont sobre la Massana. Agafem el primer tren-call que trobem a la dreta i, a partir d'aquí, anem seguint sempre el camí principal que, a través dels paratges dels Tres Pins, la Sorriera, les Deveses del Marquès i el Camí Ral d'Amer, ens portarà fins a la Pilastra, límit del terme municipal de Salt.

El retorn el podem fer pel camí que, arran de les hortes del Marquès, enllaça amb el Pas d'en Prat, que seguirem cap a la dreta fins a l'escola d'equitació. Travessem per sota l'autopista i, en pocs moments, arribarem al barri vell.

Tot plegat, una passejada d'un parell d'hores a través de racons ben diversos i atractius: els marges del riu, els petits bosquets, les ben ordenades arbredes i les hortes, la ufana i variada vegetació, el camí silenciós i ombrívol flanquejat pel regueró d'aigua que dona al paisatge la nota de moviment i de frescor... Submergits en aquest món idíl·lic, ningú no diria que ens trobem a tan pocs metres d'aquella aglomeració que acabem de deixar a l'altra banda de la sèquia. Efectivament, sembla un miracle.

Creiem que els saltencs no han sabut apreciar i treure profit d'aquest tresor. Altres pobles es considerarien afortunats de posseir-lo. És incomprendible que no

s'hagi volgut compensar l'acaparadora manca d'espais verds que pateix el nubli urbà amb un aprofitament d'una zona natural tan extensa i privilegiada. Una adequada senyalització dels camins que facilités el recorregut de diferents itineraris; indicadors de noms de lloc per tal de donar-los a conèixer i evitar-ne la desaparició; l'edició d'un bon mapa topogràfic... són algunes idees que se'ns ocorren per divulgar el coneixement i la utilització de les Deveses. Idees que, per altra banda, no ens semblen ni massa difícils ni excessivament costoses de portar a terme.

Què esperem?

JOSEP CRISTÒFOL

M. Calvo

Camins ombrívols, envoltats d'ufana vegetació

El camí, prop del Ter petit

M. Calvo

EL JARDÍ DEL PASSEIG

Flors i plantes decoratives

ÀNGELA SUÑER

El Nadal a casa

Tot per a l'adornament de la llar, l'arbre i el pessebre

C/ Major, 127 - Tel. 23 37 89

17190 SALT

FRED i CALOR

GIRONA

AIRE CONDICIONAT I CALEFACCIÓ

*En climatització,
sabem i volem
quedar bé*

C/ R. Sambola, 13
17190 SALT

TEL. 24 29 70

*Transportes
Eléctricos
Interurbanos, S.A.*

LÍNIES REGULARS DE
TRANSPORTS DE
VIATGERS

AUTOCARS DE SERVEIS
DISCRECIONALS

GIRONA
Sardenya, 16 - Tel. 20 48 68

ADMINISTRACIONS:

Girona Tel. 20 02 75
Banyoles Tel. 57 00 53
Olot Tel. 26 01 96
Figueres Tel. 50 31 75

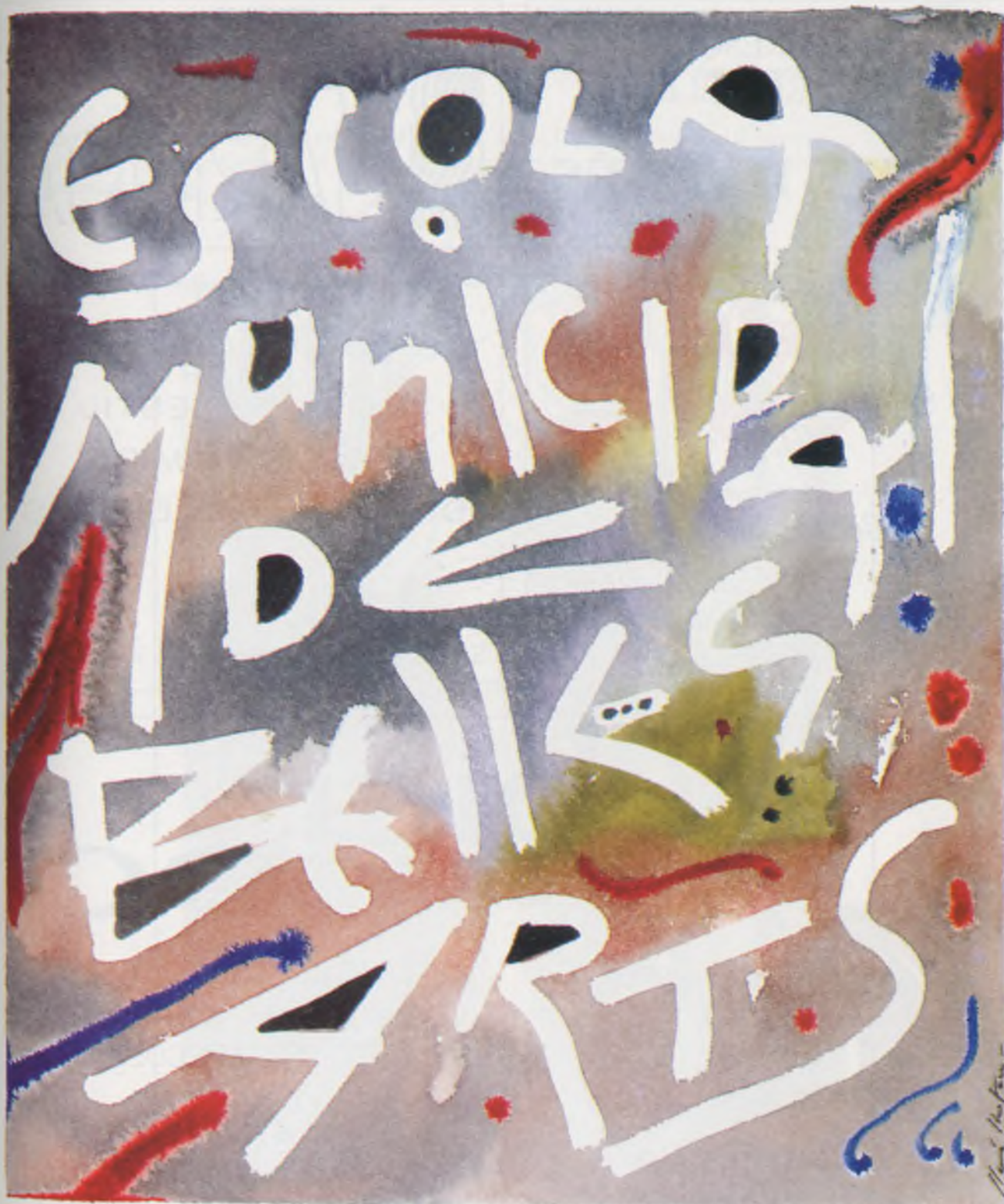

MECÀNIQUES

CARANDELL

REPARACIÓ DE MAQUINÀRIA
MECANITZATS DE PECES
TORN I FRESADORA

Costabona, 49
Telèfon 23 49 95
17005 GIRONA

**Exposició de treballs dels alumnes
al Museu de Salt**

Del 20 al 31 de juliol

CARNS FRESQUES
XARCUTERIA SELECTA

JAUME DARNÉS

Bones Festes!

C/ Rafel Masó, 21 - Telèfon 23 16 09
17190 SALT

**VALLS
GARRIGA**

S.L.

MOBLES D'ESTIL
MOBLES A MIDA
DISSENY D'INTERIORS

Santa Clara, 53 - Telèfon 20 06 93 - GIRONA

bici / oci
EXPERTS

SERVEI OFICIAL DE:
MEGAMO - SUNN - OTERO
ALPINESTARS - PEUGEOT COLVER

**ESPECIALISTES EN
REPARACIÓ DE SUSPENSIÓ:**
PAIOLI - MANITOU - ROCK SHOX - BETOR etc.

**I A MÉS TOTA MENA D'ACCESSORIS
PER A LA BICI I PER A TU.**

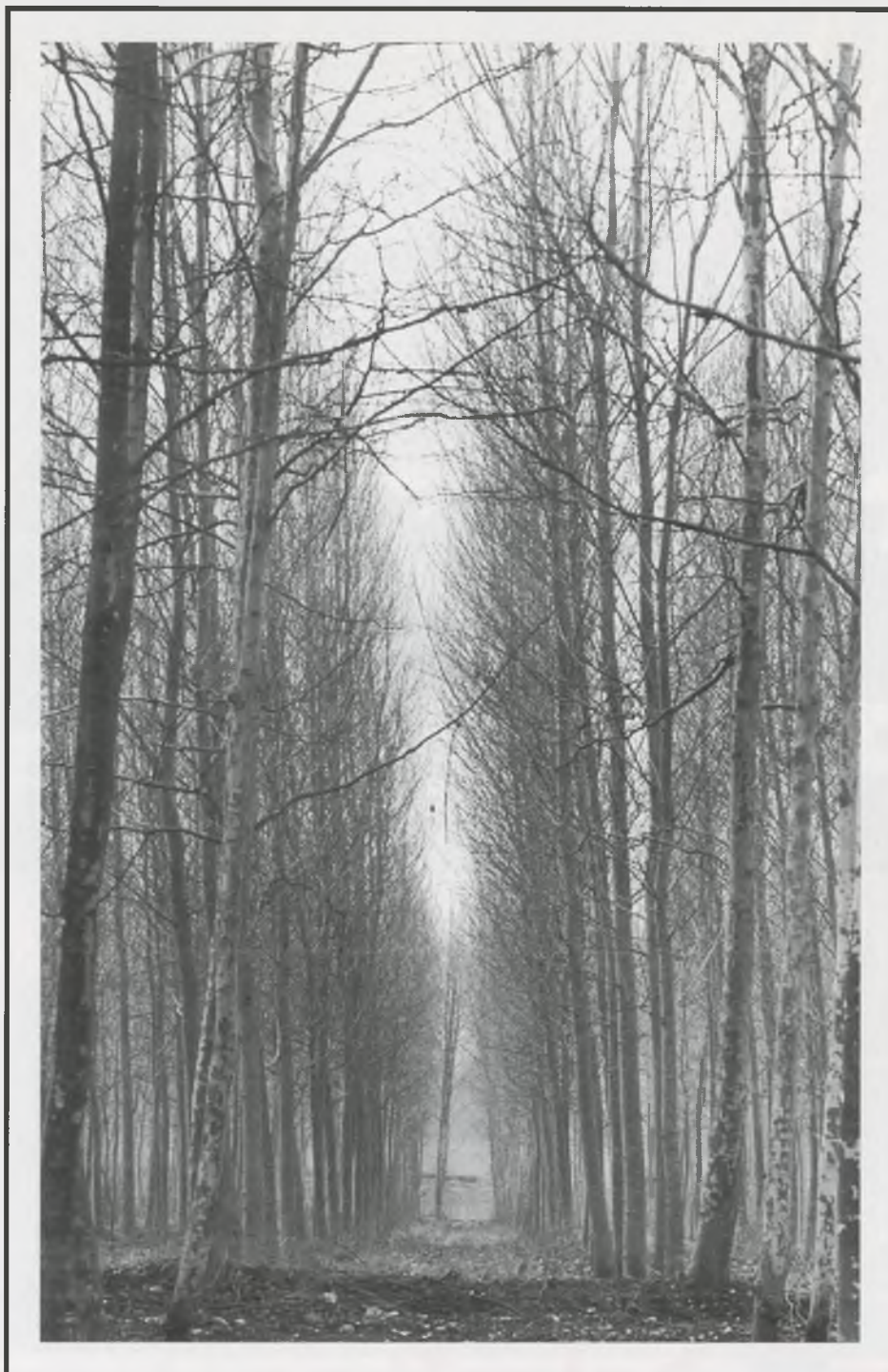
C/ Llarg, 21

SALT

Tel. 24 11 01

Les Deveses ara fa 10 anys

Sota aquest nom presentem una selecció d'imatges de les Deveses d'ara fa 10 anys. El seu autor és Quim Curbet i la cessió de les imatges ha estat possible gràcies a l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Salt.

Les Deveses de sempre

ENTAPISSATS CLÀSSICS I MODERNS

TAPISSERIA JOAN

GAZQUEZ OLIVERAS

C/ Joan de la Cierva, 3

Telèfon 23 36 16

17190 SALT

CARROSSERIES

Polígon Mas Aliu

Telèfon 23 69 38

AIGUAVIVA

Selecti, s.l.

Carrer de Josep Irla, 2
Telèfon 23 07 84
17190 SALT (Girona)

Particular:

C/ Àngel Guimerà, 9
Telèfon 24 24 63

Pollancre a la vora del Pas d'en Prat

Camí Ral d'Amer tot sortint del Pont Vell

Països Catalans, 230 (baixos) - Telèfon 24 39 11 - 17190 SALT (Girona)

FÀBRICA DE GASOSES • DISTRIBUCIÓ DE BEGUDES

GRUP CATALÀ
DE COMPRES

Rosa Costa, S.A.

Torras i Bages, 35 - Tel. i fax 23 63 81
17190 SALT (Girona)

Comerç
TURRÓ, S.A.

*Us desitgem
una bona
festa!*

MAQUINÀRIA I UTILLATGE PER A LA CONSTRUCCIÓ

Ps. Països Catalans, 58 - Tel. 23 37 31 - Fax 24 11 81
17190 SALT (Girona)

El riu Ter i la vegetació de ribera

Durant els anys 70, els entorns del Pla dels Socs servien d'abocador general, cosa que deteriorava profundament el medi

Foto

El Cisne

REPORTATGES DE:
CASAMENTS
COMUNIONS
BATEIGS
MATERIAL FOTOGRÀFIC

Plaça 11 de Setembre
17190 SALT (Girona)

1831/00091

restaurant
VILANOVA

Passeig Marquès de Camps, 51
Telèfon 23 30 26
17190 SALT

081170082

A LA QUARTA ÉS LA VENÇUDA – QUATRE A LA CANTONADA
AMB QUATRE JA EN TENS PROU – QUATRE SÓN QUATRE:
UN QUATRE DAMUNT UN ALTRE FAN VUIT – "QUATRELLIZOS"
JA NO ÉS UN SET A LA ROBA SINÓ QUATRE – QUATRE GATS
ELS QUATRE CANTONS – QUATRE PER AQUÍ QUATRE PER ALLÀ
NO ÉS QUADRAFÒNIC, SINÓ QUATREFÒNIC – EL QUATRETLON
AVIAT EN DIRAN QUATRILÀNDIA – LES QUATRE VAN TOCANT
CAMINA DE QUATRE GRAPES – DE L'OEST ELS QUATRE
OBRIM A LES QUATRE I NO TANQUEM FINS TARD – QUATRE MIL
FA MÉS DE QUATRE DIES QUE VÀREM OBRIR – QUATRE MIL
QUATRE-CENTS QUATRES – CADA VEGADA ET VEIG MÉS QUATRE!
UN PILÓ DE QUATRES EN EL DESERT FAN MOLTA OMBRA
QUATRE PER AQUÍ, QUATRE PER ALLÀ – DEL CAVALL QUATRE POTES
DOS I DOS FAN QUATRE – QUINA HORA **el teu** QUATRE
QUATRE PER QUATRE – CARAI AMB EL QUATRE... ELL!
QUIN NÚMERO HAS DIT? EL QUATRE – TRUQUEM QUATRE COPS
QUATRE POTES TÉ EL POMER D'UNA A QUATRE... QUÉ
ELS QUATRE GENETS DE L'APOCALIPSI – QUATRE DIMITS QUATRE
T'HE DIT QUATRE MILIONS DE VEGADES QUE QUATRE GERAT
EN SANTI ÉS EL PATRÓ, DEL QUATRE NATURALMENT QUATRE RAONS
DE QUATRE DITS ENSANGONATS LA S QUATRE FORMÀ
LA CADIRA TÉ QUATRE POTES – QUATRE QUATRE HORA
NO ERA UN XÀFEC SINÓ QUATRE GOTES – LES QUATRE AIALANES
PEL CARRER DEL VI QUATRE TORRATS FAN CAMI... AS [... VI] L QUATRE
I ON ÉS TOT AIXÒ – AL CARRER TRES DE MARÇ, BAIXOS – TEL. 24 45 50
TOT AIXÒ I MÉS – CANTONADA AMB PAÏSOS CATALANS, DE LA VILA DE SALT

Estan

Les regueres formen una part inconfusible del paisatge de les Deveses i Comuns

Els plàtans, juntament amb els pollancre, són els arbres més característics de les Deveses

Restaurant Cafeteria

- MENJARS PER EMPORTAR
- INAUGURACIONS, CASAMENTS, COMUNIONS, BATEIGS
- SERVEI PER A FESTES A DOMICILI
- SERVEI DE MENJADOR PER A EMPRESES I ESCOLES

Dr. Ferran, 16 (cant. Torras i Bages) - Tel. 24 01 99 - 17190 SALT

AUTO TALLER **CANIGÓ** SERVEI OFICIAL

Psg. dels Països Catalans, 62-64
Tel. 23 41 22 (taller)
Tel. 24 23 08 (vendes) Fax 23 31 04
17190 SALT

SANYO **FISHER** **GoldStar**

 DAEWOO **SERVEI TÈCNIC** **S. A. T. TELEISO**

Major, 383 - Tel. 23 56 61 - 17190 SALT (Girona)

Poesia

Ahir, poc després del migdia,
vam anar al Pla dels Socs,
feia un sol tímid que convidava
a viure.

La mare no havia tornat a veure el Ter
d'ençà que amb el carretó ple de roba
hi veníeu a rentar;
va recordar al paratge de pollancre
i el de les set fons
i de com corrien les dones per atrapar
la pedra més bonica...

Vora el riu, els joncs eren massa espellifats
per fer-ne un ram per a l'entrada.
El riu anava baix.

La mare, com un cop sec, va recordar
el «sargento Martín»
quan va trencar la canya de l'avi,
perquè pescar el diumenge era prohibit,
i quan alçà la vista com si fos ahir
va resseguir de nou l'espectacle
d'aquell matí

quan un «aeroplano francès» s'hi estavellava.

Per això potser t'hem escollit un vol de gavines
per damunt la pedra de granit.

FRANCESCA LAGUARDA I DARNA
7 de gener del 1994

COSTABELLA

PASTISSERIA

Major de Salt, 16 - Tel. 23 35 33 SALT

LA MANDUCA d'en Jordi

Tel. 23 35 33

C/. Indústria, 2 (al costat de la pastisseria Costabella) - SALT

Polícia i seguretat ciutadana

(Finals del segle XIX i primer terç del XX)

Quantes vegades, els que som grans o vells, després d'assabentar-nos d'un atracament a una entitat bancària o a un comerç, o d'un atemptat de caire polític, comentem amb un amic: «Això, abans —i ens referim a la nostra joventut—, no passava». O fent al·lusió als «quaranta anys de pau», alguns diuen: «Si governés en Franco, això no passaria». Com era, doncs, la seguretat ciutadana i qui s'ocupava del manteniment de l'ordre, cent anys enrera? És que la població de Salt era més conscient o no es feien atracaments, o no es coneixia la droga?

Per la seguretat de la població i el manteniment de l'ordre, les autoritats i la gent confiaven sobretot en el bon comportament dels veïns, i per fer complir les lleis hi havia dos **serenos**, un per cada barri —càrrec avui dia desaparegut—, encarregats d'assegurar la vigilància nocturna, i un **agutzil**, que a més de fer els pregons oficials, tenia autoritat suficient per representar l'Ajuntament en les disputes que es podien presentar. També, a partir del mes de maig del 1896, es va reconstruir un «Puesto de la Guardia Civil», que devia ser el que «remenava les cireres» o «repartia cops de pal» quan convenia usar la força, com ho prova l'acta municipal que dona compte d'una denúncia formulada pel cap del «puesto» contra un veí de

Montfullà, per haver trobat el seu bestiar pasturant en la devesa del senyor Marquès de Camps, sense tenir-ne l'autorització deguda.

Els serenos eren un organisme municipal que existia tant a les capitals com als pobles, amb missions tan complexes com la de, si hi havia algun malalt necessitat d'assistència mèdica, anar a avisar el metge, ja que de telèfons només n'hi havia algun a les cases dels més rics. També era missió del sereno, quan feia la ronda, de cantar l'hora i anunciar el temps que feia, cosa, tant l'una com l'altra, que feien en castellà pronunciant a la seva manera. Començaven el seu cant quan arribaven a les cantonades dels carrers amb un «Alabado sea Dios.

Las dos en punto» (o l'hora que fos) i ho acabaven amb «nublado», «sereno» o «lloviendo» (segons el temps que feia). Com a arma per defensar-se contra possibles atacants, només disposaven d'un bastó relativament llarg i gruixut acabat amb una espècie de llança, que en deien «el xuixo». També, els serenos, quan es feien processons religioses que desfilaven pels carrers del poble, es vestien amb l'uniforme blau marí i ribets vermells, i feien costat a les autoritats. El sereno, encara que tenia un sou oficial, molt esquifit, cada primer diumenge de mes feia una recapta per les cases del veïnat que tenia encomanat de vetllar. Si la família era pobra li donaven deu cèntims, i si era rica,

FUSTERIA MECÀNICA

JOAQUIM BOBER

C/. Àngel Guimerà, 118 - Telèfon 23 62 52
17190 SALT

1832/00911

*Desitgem una Bona Festa
a tots els amics i clients*

C/. Francesc Macià, 28 Plaça Mercat, 67-68-69
Telèfon 23 65 18 Telèfon 21 30 11
17190 SALT 17002 GIRONA

18007/00913

**RELOTGERIA
MAS-DOR**

C/. Dr. Ferran, 5
Tel. 23 83 75
17190 SALT

1832/00917

Fleca i Pastisseria

Carrer Llarg, 10 - Telèfon 23 83 71

1832/00978

fins una pesseta o més. Allò de cantar les hores i el temps que feia, era un avís per facilitar els robatoris als lladres, que així sabien si els tenien a la vora o lluny d'on volien robar. Això féu que en una sessió municipal del mes d'octubre de 1918, i degut a l'increment dels robatoris nocturns, el Consistori va ordenar que els serenos s'abstinguessin d'anunciar les hores i el temps que feia.

En els pobles, durant el dia, quan els serenos havien acabat la feina, la vigilància era feta pels agutzils, que a la vegada eren com uns ordenances municipals encarregats de fer complir les lleis i fer denúncies contra els infractors. En una sessió tinguda a finals del segle passat, es dóna compte de la denúncia formulada per l'agutzil contra dos nois que es jugaven en ple dia diners a les «xapes» i ho feien en el mateix vestíbul de la Casa de la Vila, i que varen ser condemnats cada

un d'ells a la multa de deu rals. Una altra manera de fer denúncies per part dels agutzils era quan algun veí embrutava el carrer amb deixalles o escombraries.

Quan els serenos o agutzils enxampaven algun lladregot, abans de conduir-lo i entregar-lo a l'autoritat competent, era tancat a la presó del poble, que, per cert, no devia ser gaire segura, com en dóna fe l'acta municipal del juliol del 1913 ordenant el pagament d'una factura de noranta pessetes al serraller Pere Trias per la porta i accessoris que ha construït per a la presó del poble, que fins ara era molt insegura.

També era missió, tant dels serenos com dels agutzils, fer complir els horaris de tancament d'establiments de comestibles i cafès i tavernes, per evitar en el possible els jocs prohibits o fer-hi serenates sense la deguda autorització municipal.

I per acabar aquest escrit, que fa referència a les forces de l'ordre i la seguretat ciutadana cent anys enrera, vull recordar que Salt era un poble petit, que segons el cens de finals del segle passat no arribava als dos mil habitants. I quan anaves a comprar a una botiga demanaves el que volies en català i et contestaven en català. I si saludaves uns amics pel carrer els deies adéu-siau, i només senties parlar en castellà quan havies d'anar a la guàrdia civil per alguna diligència, o quan passaves per davant de l'escola pública i per les finestres que donaven al carrer, senties la cantarella de la mainada que repetien «dos por dos, cuatro; tres por dos, seis...». Són records tan llunyans, que els vells, a vegades, ja no els recordem.

VENTURA PAU i SOLER
(AVI PAU)

CARNISSERIA

CANSALADERIA

CONSOL

C/. Manuel de Falla, 40 - Telèfon 23 99 49
Dr. Ferran, 24 - Telèfon 40 21 03
Mercat de Salt Pla, núm. 100, 101, 104, 105 i 106
17190 SALT

**ACADÈMIA
SALT**

MEMBRE DE L'ASSOCIACIÓ CATALANA DE CENTRES DE FORMACIÓ I ACADEMIES PRIVADES (A.C.C.A.P.)

Recuperació: EGB - BUP - COU - FP
(totes les assignatures)

Idiomes: Francès - Anglès - Català - Llatí

Preparació Graduat escolar
(exàmens oficials)

Preparació Auxiliar Clínica
(exàmens oficials)

C/ Dr. Ramon Sambola, 8, 1r, 1a
Tel. i fax 23 08 62
17190 SALT (Girona)

OBERT JULIOL
I AGOST

ELECTROMOTOR

REPARACIÓ ELÈCTRICA DE L'AUTOMÒBIL

PATRICI AMAT

Servei i manteniment de
Carretons elevadors LAURAK

Passeig Països Catalans, 244
Tel. 23 25 61

17190 SALT (Girona)

Confeccions PAULÍ

Bona Festa Major

Passeig Marquès de Camps, 6 - Telèfon 23 80 23
Carrer Llarg, 27 - Telèfon 23 31 81
17190 SALT

VENTURA FÀBREGAS

ENVELATS

Lloguer de cadires / Pavellons impermeabilitzats
Adornaments / Pista parquet

Passatge Les Brugueres, 6 - Telèfon 46 94 08 - 17242 QUART

L'arròs

Quan l'automòbil, aquest vehicle tan útil com mortal segons l'ús que se'n faci, no estava encara a l'abast de tothom i, per tant, el poble no quedava tan buit com ara, solia haver-hi, cada diumenge al matí, animades tertúlies a la plaça de Jacint Verdaguer, a l'ombra protectora dels arbres a l'estiu, i a la tèbia moixaina del sol hivernenc quan aquest s'estenia languidament per tota la plaça. Cap a quarts de dues de la tarda començaven a arribar alguns missatgers infantils: «Pare, diu la mare si en tens per gaire, perquè tiraria l'arròs a la cassola».

L'arròs ha estat sempre el plat predilecte dels dies de festa, i ho és encara per a totes aquelles famílies que no senten la necessitat de buscar nous horitzons i s'estimen més dinar i fer una llarga sobretaula en acollidora intimitat.

Ben cuinat sense presses, amb carn o peix, és suculent, deliciós i sobretot altament nutritiu, perquè, com és cosa sabuda, l'arròs conté un 8'2 per cent de proteïnes, un 0'6 per cent de lípids, un 77 per cent de glúcids i un 12'8 per cent d'aigua. De l'arròs, gairebé podria dir-se que també és un apreciable element de relació social, perquè al caliu d'una bona arrossada es refermen velles amistats i se'n conreen de noves. Ara mateix, en les grans trobades, per exemple les de Salt Sardanista al Pla dels Socs, per dir-ne una d'admirable continuïtat, el factor aglutinant sempre és l'arrossada. Evidentment, la més multitudinària a la qual he assistit a la meua vida, juntament amb el meu amic Benet Illa, ha estat la del castell de Bellguarda, al Portús, els dies 25 i 26 de setembre de l'any 1982 amb motiu dels actes del «RETROBAMENT CATALÀ», on, al voltant d'una imponent arrossada —entre

altres actes més poètics— ens vàrem congreguar gent de tot Catalunya i de la Catalunya Nord, en total uns quants milers, amb la mateixa parla i sota els plecs d'una mateixa bandera.

Anys enrera, quan els convits nupcials no agafaven les aparatoses proporcions de molts d'ara i era encara molt corrent fer el dinar a casa del nuvi o de la núvia, el primer plat era sempre naturalment l'arròs, un arròs flairós i fumejant. Si algun casament tenia un nombre de convidats bastant remarcable, mai no faltava el sol·lícit ajut de veïnes prou destres per a un cuinat ja més considerable, o en tot cas es recorria al servei sempre eficient de coqueses a bastament preparades per a aquest suculent menjar. A l'acabament del dinar, tan generós com mereixia una solemnitat tan transcendental, els nuvis repartien cullerades de confits, que portaven en boniques plàteres, moltes vegades entranyable herència dels avantpassats. Els confits, aquest menut llamí, formava part del ritual dels casaments d'abans, perquè també a la sortida de l'església els nuvis en feien arribar grapadets a mans d'amics o curiosos que els esperaven. Era un bell costum que el temps s'ha emportat espais enllà, com tantes coses nostrades.

La tardor passada vaig assistir a dos casaments amb un extens i variat menú en el dinar, però en cap d'ells no hi figurava l'arròs, aquesta deliciosa menja. Ni en altres anteriors als quals havia estat convidat. Ni en molts d'altres. Arròs cru sí que n'hi havia, i en abundància, però vessat estèrilment damunt els nuvis a la sorti-

Pau Masó i Benet Illa al pati del castell de Bellguarda del Portús, el setembre de l'any 1982, el dia del «RETROBAMENT CATALÀ». Foto: Joan Bagaria.

da de l'església amb tota una lamentable escampadissa del preuat gra per terra. No he pogut mirar-m'ho mai sense que em faci angúnia. Ho considero gairebé un pecat de lesa humanitat. Prefereixo fer-me fonedís entre la gent o caminar endavant, lentament, fins que m'atrapa la comitiva. La meua animositat contra aquest costum important no és pas de quatre dies, ja fa temps, molt de temps. D'ençà que uns meus parents residents a Mèxic des de l'acabament de la Guerra Civil, en una de les seves vingudes varen explicar-me que en molts llocs del seu país, quan hi ha esdeveniments d'aquesta mena, així que han desaparegut nuvis i convidats, sorgeixen, arribats de les barraques de fusta i llauna dels suburbis, una munió de dones i criatures amb la vestimenta i el rostre esgarrapats per la misèria, que de genolls a terra recullen pacientment d'entre la pols tants grans d'arròs com poden, perquè així, almenys aquell dia, tenen un àpat assegurat.

La Festa
és motiu d'alegria
i germanor

CAIXA DE CATALUNYA
comparteix la vostra festa

Pedres

El temps, amb el seu pas imparable, no ens ha deixat grans edificis o monuments que poguessin explicar-nos la història del nostre poble. Si bé, de fet, tenim masos importants per la seva vellúria i valor arquitectònic, alguns d'ells han estat desvirtuats de llur antigor i noblesa, desnaturalitzats en bona part, sense mirar-s'hi gaire.

Moltes pedres de finestres, llindes i llindars de les cases han desaparegut dissortadament per la insensibilitat dels seus propietaris envers el passat històric dels nostres avantpassats. Un bon munt reposen ara enterrades a les Deveses i al Ter, efímers abocadors incontratats d'un temps sortosament ja passat, en què l'especulació urbanística va fer esgarrifosos desgavells constructius. Encara no fa gaires dies, em va doldre molt veure com arran de l'eixamplament de la porta d'una casa, les fermes i ben escairades pedres de cada costat d'entrada eren barroerament arrancades i esmicolades a cops d'escarpa i martell, oblidant que la pedra és el material més noble de la construcció. Ara, el lloc d'aquells treballats blocs de pedra l'ocupen el morter i els maons. Tan sols la llinda es va salvar de la insensata destrucció, però resta en aquests moments

ofegada pel ciment, esperant potser, inútilment, la remota possibilitat de tornar a veure la llum del dia. Perquè tapar una llinda carregada d'història és una falta de respecte als qui la varen posar, que, generalment, hi gravaven nom i data. Sort que encara queden propietaris amb seny, com per exemple el que mesos enrera va fer més ampla una porta de garatge del seu immoble respectant totes les pedres que li donen forma i solidesa.

Caldria una llei urbanística que emparés i protegís tota classe de pedres i objectes configuradors d'una època de la nostra vila.

No podem quedar-nos plegats de braços veient com, dia rera

dia, petites parts de Salt són malmeses i esborrades per sempre més, sense que ningú hi faci res per evitar-ho. Ja hem perdut massa coses. Tantes, que en podríem fer una llarga llista. Citem només de passada: el baixador del tren d'Olot, les llambordes del carrer Llarg, les pedres del Mas Llorenç, les lloses d'incomptables voreres, el rellotge del campanar, l'esvelta torre de l'aigua del grup Sant Cugat...

Conservant gelosament el passat rebut de generacions anteriors, podrem entendre més bé el present, no sempre encisador, que ens ha tocat de viure.

CARLES BONET i CORBALAN

18327029-0

JOSEP LL. VÀQUEZ

INSTAL·LACIONS

ELECTRICITAT
CALEFACCIÓ
FONTANERIA
GAS
AIRE CONDICIONAT

C/. Major, 234 - Tel. 23 43 70
C/. Joan Maragall, 6 - Tel. 23 76 21 - 17190 SALT

1831906386

MIRALLS I VIDRES

OLAR, S.A.

OFVK

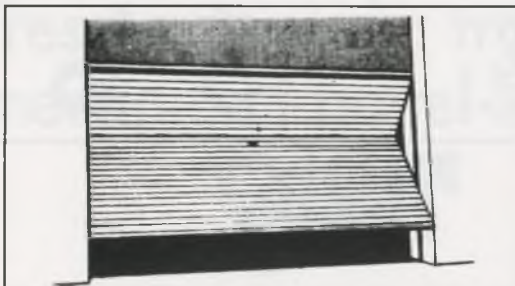
**DISTRIBUÏDOR DE FINESTRES DE GELOSIA I
MAMPARES PER A BANY «VENTIKLAR»**

*MANIPULACIÓ I COL·LOCACIÓ DE VIDRE PLA, «CLIMALIT», «SECURIT»,
CORBAT, LAMINATS, ETC.

*ESPECIALITZATS EN VIDRIERES ARTÍSTIQUES, DE FORMIGÓ I
VIDRES A LA SORRA

JOAN MARAGALL, S/N (D'AVANT ZONA ESPORTIVA) - TEL. 23 58 11 - FAX 24 30 82 - APARTAT CORREUS 147
17190 SALT

0420106423

Portes basculants i corredisses

*Amb acabaments de fusta
xapa galvanitzada
o alumini*

**Comandaments a distància
Automatització de tot sistema de portes**

**Construeix i
instal·la:**

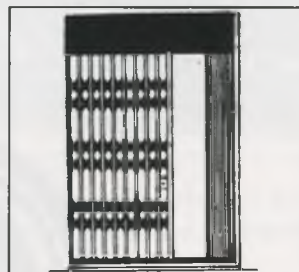
M. Pierra, S.L.

Apartat de Correus 100 - SALT - Tallers: camí de Vilablareix - Telèfons 44 03 07 - 44 02 76

**Acoblaments de motor a
tot tipus de porta**

Ballesta R-13

*Porta totalment amagada que protegeix el seu àtic,
comerç, pis, xalet, etc.*

02445/06613

ORGANIZACIÓN INMOBILIARIA
API - 7949

C/ Major, 231
Tel. 40 10 99
SALT

**VENDA DE PISOS AMB
500.000.- PTA D'ENTRADA
I UNA NÒMINA.
TENIM A LA SEVA DISPOSICIÓ UN AMPLI ESTOC DE PISOS DE SEGONA MÀ, PISOS NOUS I DE NOVA CONSTRUCCIÓ A SALT, STA. EUGÈNIA I ST. NARCÍS.**

14960/06621

LLIBRERIA MONTSE

- ★ LLIBRES DE TEXT
- ★ MATERIAL ESCOLAR
- ★ JOGUINES
- ★ OBJECTES PER A REGAL

SUPER 10

FRIO

LOTTO
6/49

Dr. Ferran, 31 - Tel 24 34 96 - 17190 SALT (Girona)

MECÀNICA • XAPISTERIA
RENTADA • GREIXATGE
PINTURA • CANVI D'OLI

*Departament
especialitzat en
reparació RENAULT*

COMPRA-VENDA D'AUTOMÒBILS

Travessera Santa Eugènia, 18-22 - Telèfon 23 44 32 - SALT

MOBLES i FUSTERIA

BONANY S.L.

Fem tot tipus de mobles i fusteria en general. Pressupostos sense compromís

C/. Llarg, 70 - Telèfon 23 62 49 - 17910 SALT

Tres centenaris: tracció mecànica i novel·la científica

Aquest any es compleix el centenari de la primera cursa automobilística i també de la primera edició en castellà d'algunes obres de l'escriptor francès Juli Verne, inventor de la novel·la científica. Per a ambdós centenaris vagi el meu record, i que aquest humil homenatge en sigui testimoni.

Les curses d'automòbils comencen per iniciativa del diari *Le Petit Journal* de París, el 1894, amb el París-Rouen, i des del primer moment van despertar molta atenció i, com no podia ser menys, van crear una afeció tan forta que encara avui és motiu de competicions en diferents disciplines i categories, algunes molt dificultoses, que posen a prova màquines i personal.

Juli Verne (1828-1905) s'interessà sempre pels avenços científics i mecànics, i fruit de l'invent del motor d'explosió foren les novel·les *Amo del món* i *Robur, el Conqueridor*, en les quals apareix l'artefacte anomenat «ESPANT», que es podia transformar d'automòbil en avió, vaixell o submarí. Ja s'han fet alguns intents per aconseguir-ho, puix és sabut que allò que algú imagina, un altre pot tenir la capacitat de fer-ho realitat. Tot és qüestió de temps.

En aquelles novel·les, i com prenent part en les discussions per triar el més adient dels combustibles a emprar, Juli Verne es decideix per l'electricitat, per potència i ecologia. En aquest aspecte es fan moltes proves i no s'ha dit encara l'última paraula. També, i en el transcurs d'una imaginària cursa automobilística de Wisconsin a Milwaukee (ací és on em penso que es complementen els dos centenaris), Juli Verne hi fa prendre part tota una diversitat de vehicles: MOTOCICLES Hurter i Dietrich; CO-

TXES LLEUGERS Gobron-Brillé, Renault Germans, Richard Brassier, Decauville, Ader, Darraq, Bayard, Clement; CARRUATGES Guillet-Forest, Harward-Watson, Pipe, Wolsseley, i GRANS AUTOS Mors, Fiat, Mercedes, Dion-Bouton, Dardner-Serpollet, etc. La seva ficció solia tenir un peu dins la realitat.

No en va Juli Verne és considerat un precursor del progrés, i s'han fet comparacions d'estris de la seva imaginació amb molts invents moderns. Vegem-ne alguns; L'HELICÒPTER (*Robur, el Conqueridor*); LA TELEVISIÓ (*El castell dels Carpats*); futurs sistemes de PESCA I NAVEGACIÓ SUBMARINA (*Vint mil llegües de viatge submarí*); el PERIODISME MODERN (*Claudi Bombarnac*); la LOCALITZACIÓ DE COSSOS SIDERALS (*La caceria del meteor*); els VIATGES A L'ESPAI (*De la Terra a la Lluna*); el descobriment de LES RIQUESES D'ÀFRICA (*Cinc setmanes en globus*); els CREUERS ÚLTIM CRIT (*La casa de vapor*); l'esperit ANTIBÈL·LIC (*Els cinc-cents milions de la Begum*); els VIATGES PROGRAMATS (*Agència Thomson i Cia*); la forçosa entesa ENTRE L'EST I L'OEST—que tots hem viscut— (*Aventures de tres russos i tres anglesos a l'Àfrica austral*); el possible xoc D'UN METEORIT AMB LA TERRA (*Hèctor Servadac*); els efectes de CONTAMINACIÓ I GASOS SOBRE LA POBLACIÓ (*El Dr. Ox*); la utilitat de molts MINERALS PER AL PROFIT HUMÀ (*L'illa misteriosa*); un crit pels DRETS HUMANS (*P'Tit Bonhome*); la INVISIBILITAT DELS COSSOS (*El secret de Wilhelm Storitz*); la protecció i rebuig d'UN COS FLOTANT A LES DESCÀRREGUES ELÈCTRIQUES (*Un descobriment prodigiós*); la relació VELOCITAT-PES dels cossos en

moviment (*La volta al món en 80 dies*); i molts d'altres que podríem trobar-ne.

Però fins ací és prou per reconèixer els encerts d'un visionari i l'interès que aquest gran inventor de la novel·la científica tenia pels progressos que anaven fent-se, amb un especial èmfasi en tot allò referent a viatges, motors i sistemes de tracció.

Per acabar, fem un recordatori dels cent anys tot just complerts de la construcció i patent del primer automòbil a Catalunya i dels pioners senyors Bonet, La Cuadra, Castro i Birgigt, dels quals s'esdevingué la Hispano-Suiza a Barcelona, que aniria lligada al cognom Mateu en la persona del senyor Damià, pare del conegut financer Miquel Mateu i Pla.

Aquells valents i dificultosos començaments artesanals s'han convertit en multitud d'indústries que donen lloc de treball a milers de persones i són motiu d'acostament i coneixença entre pobles geogràficament molt allunyats.

Sigui com sigui, gràcies a uns visionaris i a uns treballadors pràctics, el progrés no s'atura, i malament quan no sigui així.

EMILI TORRENT i ALGANS
Salt, juliol de 1994

**Carles
Anglada
i Reig**

INSTAL·LACIONS

**ELECTRICITAT INDUSTRIAL
AIGUA
GAS
MANIOBRA
SISTEMES DE SEGURETAT**

Carrer Llarg, 97
Telèfon 23 22 71
SALT

16330/02014

JOIERIA- RELLOTGERIA

Brasi

**US DESITJA UNA BONA
FESTA MAJOR**

C/. Àngel Guimerà, 95
17190 SALT

16017/02016

**CONFITERIA
PASTISSERIA**

**GRANJA
CAFETERIA**

MARGENAT

Plaça Veinat, 10
Tel. 23 06 79

SALT

C/. Major, 57
Tel. 23 00 61

LOCAL CLIMATITZAT

01167/06618

Vida associativa a Salt

La personalitat dels pobles s'expressa moltes vegades no solament per les activitats o capteniments individuals, sinó precisament per la seva capacitat d'organitzar-se col·lectivament. El poble de Salt té en les agrupacions socials que a través dels anys ha anat organitzant un exemple de la seva personalitat singular i pròpia.

En aquesta repassada històrica de la vida associativa de Salt, ens voldríem centrar en aquell tipus d'entitat que hom sol incloure dins del que s'anomena moviment social. És a dir, voldríem especificar els sindicats obrers que es varen promoure, les mútues o societats de socors mutus, les cooperatives de consum, els sindicats agraris..., etc.

SINDICALISME

Fins a la revolució de la Gloriosa, a l'Estat espanyol no va existir el dret d'associació, per la qual cosa la classe treballadora va lluitar durant molt de temps per assolir aquesta fita. La primera constatació que es té d'una societat obrera a Salt és el 1869, atès que el 1872 a la fàbrica «Coma, Ciuró i Clavell» es va convocar una vaga per reivindicar més salari i menys hores de jornada laboral. En aquell moment es feia la campanya «per les deu hores».

Cap al 1899, a Salt també té presència el sindicat «Federació del Ter i del Freser», la qual més endavant esdevingué «Federació Tèxtil Espanyola», que per aquells anys va tenir gran protagonisme social a tota la conca del Ter.

Però, per a una major vida sindical organitzada i estructurada caldrà esperar el 1919, quan es crea el «Sindicat Únic», adhe-

rit a la CNT. El sindicat únic de Salt, el capdavanter del qual fou Sebastià Clara, fou molt actiu, de tal manera que va ser l'eix fonamental de la «Federació Comarcal» en la qual hi havia els sindicats de Girona, Celrà i Bonmatí. El governador civil en aquests anys de conflictivitat laboral, va demanar al Govern desterrar Sebastià Clara a un poble d'Oscà.

En plena dictadura de Primo de Rivera (1924), a Salt es va celebrar una assemblea de tots els sindicats de les nostres comarques, on s'acordà que la revista *Acción Social Obrera* en fos el portaveu.

El 1931, el sindicat únic de Salt, en el Congrés de la CNT celebrat a Madrid, hi va acudir amb la representació de 1.000 afiliats, com al més important de les nostres comarques. En dades de 1934, a Salt hi havia el sindicat local «Art Fabril i Tèxtil», el sindicat «El Ràdium» de contramestres, el sindicat de la CNT i el sindicat local de la UGT. Aquests dos últims varen ser clausurats després dels fets d'octubre.

A l'ambient ideològic de la CNT, conjuntament amb la tasca sindical,

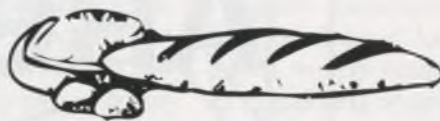
es va crear el Centre Obrer de Cultura Floreal, en el qual hi funcionava també el grup esperantista Regeneració.

MUTUALISME

Abans de l'organització per part de l'Estat de les assegurances socials, i des de temps immemorials, la nostra gent s'havia organitzat la previsió social popular mitjançant les societats mútues contra la malaltia.

A Salt, la societat més antiga coneguda és «Germandat de Socors Mutus» sota l'advocació de Sant Antoni de Pàdua, fundada el 1847. Més endavant, el 1897, es va crear el «Montepio de Sant Josep» i la «Germandat de Sant Francesc». El 1901 es fa el

FORN DE PA I BRIOXERIA

Josep M. Ferrer

C/ Miquel de Palol, 9 - Tel. 23 85 53

C/ Àngel Guimerà, 116

C/ Major, 294 - Tel. 23 87 59

C/ Pacheco (cantonada Torres i Bages)

C/ Torres i Bages (cantonada Manuel de Falla)

NOVA BOUTIQUE DE PA ARTESÀ MONT-RAS

C/ Àngel Guimerà, 90
17190 SALT (Girona)

GIROGEST

Margarida Gironès i Burch

FINQUES

ASSESSORIA FISCAL I COMPTABLE
CORREDOR D'ASSEGURANCES

C/ de la Creu, 14, 1r 1a

Tel. (972) 21 54 54 • 17002 GIRONA

07736/06502

BARRIS SALA, S.L.

ENVELATS I DECORACIONS

Especialista en sostres
de pavellons de totes mides,
adornaments i
cobertes d'alumini.

84770888

C/ Major, 302 - Tel. 23 13 68 17190 SALT

- GALVANITZATS
- ZENC
- COURE
- INOX

C/ Tarragona, 12 • Tel. 24 49 00

17181 AIGUAVIVA (Girona)

05883/06420

«Montepio de Sant Lluís», el 1906 «La Lealtad Saltense», el 1911 la «Germandat de Sant Cugat», i el 1917 «La Alianza».

En dades de 1915, les societats mútues cobraven 1 pesseta de quota mensual per cada associat, i en cas de malaltia es pagaven 3 pessetes diàries de subsidi quan era greu, 2 pessetes quan no es guardava llit, i 1,50 pessetes per convalescència.

El 1924, la més important era el Montepio de Sant Josep, amb 358 socis, seguit de l'Aliança (184), Sant Lluís (140) i la Germandat de Sant Francesc (104).

SINDICALISME AGRARI

Els pagesos de Salt es varen organitzar també mutualment i varen constituir el «Gremi de Pagesos de Salt» el 1902. Es podia ser propietari o arrendatari, i només calia ser veí de Salt.

Aquest gremi, a més a més de la mútua, tenia per finalitat bàsica ajudar la família quan el cap de casa estava malalt, fent la feina del camp un altre soci, i amb els animals si fos necessari. Aquest gremi tenia per lema «Uns per altres i Déu per tots».

Després d'haver-se publicat la regulació dels sindicats agraris (1906), a Salt damunt de l'estructura del gremi (1912), es va continuar el «Sindicat Agrícola de Salt», el local del qual va ser inaugurat el 4 de febrer de 1917.

Aquest sindicat agrari cooperatiu, a més a més dels seus objectius en el subministrament de materials agrícoles i productes, va organitzar una Caixa Rural i un servei d'assegurança del bestiar.

COOPERATIVISME DE CONSUM

El moviment cooperatiu va agafar importància quantitativa d'ençà de la seva regulació jurídica. També a Salt, tenim constància des del 1897 de l'existència de la cooperativa de consum «La Protectora», la qual va tenir existència fins el 1916.

El 1910, ateses les necessitats socials pel que fa a l'abastament econòmic de les famílies en els seus aliments bàsics, es va crear una nova cooperativa amb el nom de «La Formal».

Acabada la primera guerra mundial, es varen constituir dues noves societats cooperatives de

consum: «La Constància» (1922) i «L'Econòmica Saltenca» (1928). Ateses les dificultats polítiques que varen patir aquestes dues cooperatives acabada la guerra civil, el 1948 s'intentà obrir-ne una de nova, que no va reeixir.

Amb la transformació política del règim franquista, el 1950 es va reinstaurar l'Econòmica, del veïnat de Salt, els locals de la qual actualment són de la Societat Cooperativa Delta, que la va absorbir.

CONCLUSIÓ

A més a més de la tipologia d'entitats que hem detallat, podríem haver-nos estès a les entitats culturals, com el Cor Artístic Fraternitat Saltenca (1917), o el Casal Saltenc (1921); també a les societats polítiques diverses a través dels anys, o a les agrupacions cíviques; i no cal dir les entitats esportives, però ens hem circumscrit a les esmentades per considerar que eren les que suposaven més vinculacions amb els interessos econòmics de la gent. Allò que cal remarcar és que a Salt l'esperit associatiu hi ha arrelat sempre, i en el futur la seva empena també vindrà en funció de la capacitat d'aplegar voluntats de què es pugui disposar dins del moviment de l'associacionisme en general.

Francesc Ferrer i Gironès
Girona, juny de 1994

Construccions Aurich, S.A.

Construcció de xalets i obres de paleta en general

OFICINA: C/ Major, 316 Tel. 23 75 02 - Fax 40 13 29 MAGATZEM: C/ Joaquim Ruyra, 16 17190 SALT

TINGELATS

SONY

PHILIPS

BOSCH

CANAL+

CARRER ÀNGEL GUIMERA, 83
Tel. 23 52 15 • Fax 23 05 47
17190 SALT (GIRONA)

**PRODUCTES
CÀRNICS
BRUGUÉS, S.L.**

Especialitats:

**LLOM CUIT - LLOM FARCIT
LLOMS ADOBATS
ENVASATS AL BUIT**

C/ Pare Coll, 1 - Tel. 23 84 24 - Fax 23 84 24
17190 SALT

Tintoreria
Regolta

- PELLS
- LLANES DE MATALÀS
- CATIFES

I TOT ALLÒ REFERENT A LA NOSTRA INDÚSTRIA

C/ Major, 312 - Telèfon 23 45 43 - **17190 SALT** (Girona)

Cristalleries Girona S.A.

**FÀBRICA DE MIRALLS
DECORACIÓ I MANIPULACIÓ DE VIDRE PLA
ENVIDRAMENTS - INSTAL·LACIONS
VIDRIERES DECORATIVES**

Ctra. Sant Feliu, 22 - Tel. 21 38 16 - 17007 GIRONA
C/ Lorenzana, 41 - Tel. 20 29 90 - 17002 GIRONA

Esports - Armeria

Nadal

**GRAN ASSORTIMENT
D'ARTICLES ESPORTIUS,
CAÇA I PESCA**

C/ Major, 198 (Pl. del Pi) - Tel. 23 78 79
17190 SALT (Girona)

60019/00071

SALT-NET[®] SA

SISTEMES DE NETEJA

DISTRIBUIDOR OFICIAL

Diversey

LA SOLUCIÓ INTEGRAL DE LIMPIEZA

vileda

DIVISION INDUSTRIAL

PISCINES FALLINES

CONSTRUCCIÓ, SERVEI I TRACTAMENT D'AIGUA

Pere Coll i Guitó, 19, baixos - Tels. (972) 23 12 13 - Fax 24 31 92 - 17190 SALT (Girona)

05582/06895

**Construccions
Electromecàniques
del Ter, S.A.**

Coemter, sa

**MAQUINÀRIA
PER A
PLÀSTICS**

Camí de Vilablareix, s/n
Telèfon 23 13 61
17190 SALT

9017407231

galcerán
Magatzems

VENDA AL DETALL I A L'ENGRÓS

**CATIFES
PERSIANES
CORTINES
CISTELLERIA**

MAGATZEM:
Pompeu Fabra, 22
Telèfon 24 42 00
17190 SALT

BOTIGA:
Rda. Ferran Puig, 9
Telèfon 20 22 84
Fax 20 88 96
17001
GIRONA

91154/08432

CRISTALLERIES

GOPESA

*INSTAL·LACIÓ DE PORTES TEMPERADES - VIDRIERES DECORATIVES
DOBLE VIDRE AÏLLANT - MAMPARES DE BANY
MIRALLS - VIDRES PLANS
VIDRES COLOR - VIDRES LAMINATS*

Campcardós, 86 - Telèfon 23 67 05
17005 GIRONA

LLIBRETA CENTRAL HISPANO

ENCARA NO LA TÈ?

En menys d'un any la Llibreta Central Hispano ha repartit més de 20.000 premis entre els seus clients:

Xalets, apartaments, brillants, premis d'un milió de pessetes. ... I vostè, encara no la té?

Els seus estalvis mereixen el màxim interès i tots els mesos hi ha sorteig extraordinari.

Informi's a la sucursal més propera del Banco Central Hispano.

Central Hispano

EL BANC DE CADA U

PER LES NOSTRES FESTES

Com cada any, celebrem les nostres Festes Majors.

**I com cada any, a Hiperacor i Tiendas Cortty
seguim al seu servei, oferint-li sempre el millor
i compartint de forma especial
l'alegria d'aquests dies. Per les nostres Festes.**

